

הישיבה התשעים-ושמונה של הכנסת הרביעית

יום שני, כ"ו אייר תש"ך (23 מאי 1960)
ירושלים, בנין הכנסת, שעה 16.04

א. הודעת ראש הממשלה על מעצרו של אדולף אייכמן

הי"ר ק. לוז: אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. הודעה לראש הממשלה.
ראש-הממשלה ושר-הבטחון ד. בן-גוריון: עלי להודיע לכנסת כי לפני זמן-מה נתגלה עלידי שירותי-הבטחון הישראליים אחד מגדולי פושעי הנאצים, אדולף אייכמן, האחראי, יחד עם ראשי הנאצים, למה שהם קראו בשם "הפתרון הסופי של בעיית היהודים", כלומר — השמדת ששה מיליונים מיהודי אירופה.
אדולף אייכמן נמצא כבר במעצר בארץ, ויעמוד בקרוב למשפט בישראל בהתאם לחוק עשיית דין בנאצים ובעוזריהם, תש"ו—1950.

ב. שאילתות ותשובות

הי"ר ק. לוז: נעבור עתה לסדריהיום.
אבקש את שר המשפטים להשיב על שאילתה של חבר-הכנסת אולמרט.
כרטיסים לתחרות כדורגל של אנתקיימה חבר-הכנסת מ. אולמרט שאל את שר המשפטים ביום כ"ה בניסן תש"ך (22 באפריל 1960): ביום 9 באפריל עמד להתקיים משחק כדורגל בין קבוצות "שמשון" — "הכוח".
נמכרו אלפי כרטיסים, אך המשחק לא התקיים. עם זאת לא הוחזר הכסף לאזרחים קוני הכרטיסים.
א האם אין משום עבירה פלילית בפעולה זו של אגודות הספורט?
ב האם אין אפשרות להתערבות מצד התביעה הכללית?
שר-המשפטים פ. רוזן: עד כמה שידועתי מגעת, לא התקיימה התחרות בגלל שביתת שופטי הכדורגל, ומארגני התחרות, בשעה שמכרו את הכרטיסים, לא יכלו לחזות מראש תקלה זו.
אוסף ואומר שהכרטיסים שנמכרו לתחרות שלא נתקיימה, כוחם היה יפה ואיפשרו למחזיקים בה לחזות בתחרות כדורגל שנתקיימה בזמן מאוחר יותר.
א בנסיבות המקרה אין עילה לאישום פלילי;
ב מן האמור נובע שאין כאן מקום להתערבותה של התביעה הכללית.

ג. חוק התקציב לשנת 1960/61, תש"ך—1960 (* (קריאה שניה)

הי"ר ק. לוז: אנו עוברים לסעיף ב' בסדר-היום: חוק התקציב לשנת 1960/61 — משרד החוץ והסעיפים הצמודים לו. רשות-היבחר לשרת החוץ.
שרת-החוץ ג. מאיר: אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. תקציב משרד החוץ לשנת הכספים 1960/61 מגיע לסכום כולל של 17,270,000 ל"י, לעומת 14,650,000 ל"י בשנת התקציב הקודמת — היינו, תוספת בסך 2,620,000 ל"י. מאחר שמתוך סכום זה מיועדות 790,000 ל"י לכיסוי ההתייקרות לעומת השנה הקודמת, ו-160,000 ל"י לכיסוי הוצאות ביצוע החלטות וחוקים, הרי התוספת למעשה היא בסך 1,670,000 ל"י. תוספת זו תוקדש כדלקמן:
א. להקמת שבע נציגויות חדשות מיועד סך 680,000 ל"י. משבע נציגויות אלה, שש הן בארצות שבהן לא היה לנו כל ייצוג עד כה, שתיים במדינות אמריקה הלטינית וארבע באפריקה. הנציגות השביעית היא באוסטרליה, עם העברת הנציגות הדיפלומטית מסידיני לקנברה.
ב. להרחבת הנציגויות הקיימות ולכיסוי תקציבה של הנציגות בקונקרי שבגינאה — סך 275,000 ל"י. על פתיחתה של נציגות זו הוחלט כבר בשנת התקציב 1959/60, אלא שההוצאה לא נכללה בתקציב המקורי של השנה שעברה. השנה נוכל להגדיל, אם כי במידה זעומה, את מספר העובדים הישראליים בכמה נציגויות בחוץ-לארץ, ובראש וראשונה בנציגויות שבהן שירת עד כה רק עובד ישראלי אחד. הגענו למסקנה כי אין להפקיד נציגות במקומות מרוחקים בידי עובד

עמדתה של ממשלת ישראל כלפי שאלת פירוק הנשק נקבעה בקווי היסוד של הממשלה, בהם נאמר כי ישראל "תתמוך בכל צעד העשוי להביא לידי פירוק-נשק כללי ומוחלט בעולם ולביטול גמור של הצבאות, תוך פיקוח בינלאומי יעיל ומתמיד על פירוק-נשק זה... עד שיתקבל ויבוצע פירוק-נשק כללי בעולם כולו, תציע ממשלת ישראל לכל שכנותיה הערבית הסכם שיביא לידי פירוק נשק מלא וביטול הצבאות בישראל ובארצות ערב, בתנאי שיובטח פיקוח הדדי מתמיד ותופשי על ביצועו ולא יתפגעו הגבולות והריבונות של כל אחת מהארצות האלה". על דברים אלה חזר ראש הממשלה בכמה הזדמנויות.

המתרחש ליינינו בתעלת סואץ יש בכוחו ללמדנו מה שמוכרח לקרות כאשר משפחת העמים איננה תובעת מכולם, ללא יוצא מהכלל, לבצע במרוקק את העקרונות המקובלים עליה ואשר שמירתם הופקדה בידיה. האו"ם ובעיקר המעצמות הימיות לא נקטו באמצעים יעילים לבצע את החלטות האו"ם בענין חופש השיט בתעלת סואץ והשלימו במשך שנים עם משטר שמנע מאניות ישראליות את המעבר. כשבאנו לטעון נגד משטר מפלה זה, נאמר לנו כי נאצר מתיר בדרך כלל את המעבר לאניות לאישראליות עם מטענים המיועדים לישראל או הבאים מישראל (פרט לסוגים "אסורים"), ומדוע איפוא אנו מעוררים בעיה שאינה בוערת. והנה חלה הידרדרות נוספת, שההורנו מניחה. באר התכונליות לאניות "קסטן מנוליס", "ליאלוט" ו"אינגה טופט" — כולן אניות לאי-ש"ר אילות. ובמקום לגלות תקיפות כלפי שילט מצרים ולתבוע ממנו לכבד את הסטאטוס קוו אנטה, — שגם בו לא כובד החוק במלואו — החלו לחפש פתרונות שאינם פתרונות והיתה נכונות לעשות ויתורים נוספים. וכך ראתה את אור העולם, "העמדה המעשית", עליה שמענו כל כך הרבה, למרות שהיתה חסרת שחר מלכתחילה.

שעה שהאניה הנית, "אינגה טופט" היתה עצורה בפורט סעידי שבעה חדשים, הגיעה לאותו נמל מצרי האניה היוונית "אסטפילאה", והפעם לפי כל דקדוקי הסרק של "העמדה המעשית". אף-על-פי-כן לא הותר מעברה. באותם הימים עמדה על הפרק בקשתה של אוויר למילוה מהבנק העולמי לפיתוח התעלה, והמילוה מוצרם כאילו לא היתה שום סמיכות פרשיות בין גורלן של שתי אניות אלו לבין בקשתה זו של מצרים.

אנו דוחים את הטענה כאילו תבענו מהבנק העולמי להציג תנאי מדיני למצרים שעה שדרשנו כי בטרם יאשר את המילוה לפיתוח התעלה ישיג הבטחות בדבר מעבר חפשי בלתי מופלה לכל בנתיב המים הבינלאומי סואץ. מה שחבענו היה — ביצוע התחייבויות בינלאומיות וכיבוד החלטות מוסדות האו"ם. גישתנו היא, כי בחסימת התעלה בפני איזו מדינה שהיא יש משום ניצול בלתי-חוקי של התעלה למטרות מדיניות. התנהגות זו היא, בין השאר, גם בניגוד להחלטת מועצת הבטחון 13' באוקטובר 1956, בה נאמר במפורש, כי "ניהול התעלה חייב להיות מבודד ממדיניותה של כל מדינה שהיא — "The operation of the Canal should be insulated from the politics of any country". שר החוץ המצרי אישר בעת אותו הדיון במועצת הבטחון, כי החלטה זאת מהווה את עמדתה של מצרים.

ועתה מלים מספר בדבר ה"עמדה המעשית". למרות שממשלת ישראל לא סתה מעמדה ותביעתה הקבועה והעקרונית לחופש מעבר ללא אפליה, שפירושו מעבר גם לאניות ישראליות, נעתרה ארעית לעצותיהם של המוכיר הכללי של האו"ם וגורמים אחרים. "אסטפילאה" הפליגה בהתאם

אחד בלבד. כן נוכל לתת קביעות בתקן השגרירות שלנו בווינגטון למשרה של נספח עבודה.

ג. להרחבת הפעולות הכלליות — סכום של 715,000 ל"ג. סכום זה הוא השנה פחות או יותר משביע רצון, ובעזרתו יוכל משרד החוץ לבצע פעולות הקשורות בהתפתחות שחלה בשטח היחסים עם מדינות שונות, ובעיקר באסיה ובאפריקה, ובשטח שיתוף הפעולה הבינלאומי.

אני שמחה לציין, ששר האוצר הסכים להקצבה שתאפשר למשרד להשתתף בהוצאות החינוך העברי של ילדי העובדים המשרתים בחוץ-לארץ. בהרבה מקומות עולה שכר הלימוד בבתי-ספר עבריים בהוצאות ניכרות, וכן עולים סידורים מיוחדים להוראת עברית בתשלומים אשר נבצר מעובדינו לעמוד בה בכוחותיהם הם.

בשקידתנו לפתח את קשרינו הבינלאומיים חייבים אנו להמשיך וללוות את תהליך תקומתן של המדינות החדשות באפריקה. כשם שמתוך שש-עשרה הנציגויות הדיפלומטיות והקונסולריות שפתחנו מאז 1955/56, שמנה היו במדינות חדשות, יש בדתנו, כאמור, לפתוח השנה עוד ארבע נציגויות בארצות חדשות באפריקה. כמו כן מצאנו לנחוץ לחזק את ייצוגנו ביבשת אמריקה הלטינית.

עלינו לזכור כי מדינות ערב מרחיבות את ייצוגן בעולם וכי למרות היותן מסוכסכות אחדדי, הן מאוחדות ביניהן הדיפלומטית נגד ישראל. למשל, מול נציגותנו הקבועה באו"ם, המונה שמונה עובדים, עומדות עשר נציגויות קבע של מדינות הליגה הערבית. עם ארבעים וחמישה עובדים. עם כל אמונתנו באיכות, איננו רשאים להתעלם מהחשיבות הנודעת לשמירה על יחסיות מספרית סבירה.

ישראל יש יחסים דיפלומטיים וקונסולריים עם ששים מדינות עצמאיות. עם שורת מדינות נוספות היא מקיימת מגעים, אך לא קשרים רשמיים.

ארגון האומות המאוחדות מונה שמונים-ושתיים חברות. יש לנו יחסים ומגעים עם כולן, פרט לעשר חברות הליגה הערבית ושלוש מדינות אחרות, המזדהות, לצערנו, עם המחנה הערבי בכל הנוגע לישראל.

עאכור עתה לחלק המדיני.

המעמד הרם של ועיית פיסגה נכשל. אם כי העולם לא תלה תקוות מוגזמות שבפגישה זו תבואנה על פתרונן הבעיות החמורות המפרידות בין הגושים, הרי בכל זאת קיוו שעצם הפגישה תצור מגעים וקשרים אשר יבאו בהמשך הימים להפוגה מסוימת וירחיקו את הסכנה של מלחמה איומה. אמנם הנוטלים חלק בכוידיה זאת היו המעצמות הגדולות, אולם באזורים רבים בעולם רואות דווקא המדינות הקטנות הצלחתן או איהצלחתן של מעמד זה כענין הן.

בשל פיוורו של עם ישראל בין כל העמים והימצאות תפוצותיו במרחב ובמערכ גם יחד ובשל מצבה המיוחד של ישראל, הננו זקוקים לשלום עולמי ולהפגת המתחים הבינ-גושים, אולי אף יותר מכל עם אחר. אנו שוכנים באחד האזורים בעולם שבו נונתן המתחות הבינגושים את אותותיה בצורה ממשית. אחת התוצאות המסוכנות ביותר של מתחות זו היא הזרמת נשק חדש בכמויות עצומות לארצות ערב ובעיקר למצרים. ודבר זה נעשה על אף שמצרים איננה מסתירה כלל לאיזה צורך היא רוכשת את הנשק. נוסף על כך מאפשרת המתחות הבינגושים למצרים לערוך תמרוני סחיטה בשני הגושים. במידה שמצרים מצליחה לנצל מתחות זו, בה במידה מתרחק מועד השלום.

17 אניות; פנמה — 13 אניות; צרפת — 12 אניות; 18 ארצות שונות — כ־90 אניות.

על ידי מניעת השירותים האלמנטריים במלטים הערביים מאניות שברשימה השחורה פוגעת מצרים באינטרסים הימיים של ארצות רבות. על רקע זה היינו עדים בשבועות האחרונים להשבתת האניה המצרית "קליאופטרה" על ידי איגודי הימאים והסוחרים במל ניו־יורק. הם הגיבו בכך על הפגיעה באינטרס־ים שלהם כתוצאה מהכנסת אניות אמריקניות לרשימה השחורה. איגודי ימאים מארצות שונות, אשר גם חבריהם נפגעו מנוהל הרשימה השחורה, הביעו הזדהות עם השובתים במל ניו־יורק.

החסימה הקע"מיו של תעלת סואץ והרשימה השחורה הם רק חלק ממדיניות החרם של מצרים והליגה הערבית נגד ישראל. מדיניות זו עומדת בניגוד למגילת אר"ם, ויתכן כי הגיע הזמן להביא את הענין כולו לפני מוסדות אר"ם.

נאצר המשיך בפעולות חתימה בארצות ערב, שהורגשו מהחף האטלנטי ועד למפרץ הפרסי, אך נתקלו בהתנגדות עקשנית ועלו בתוהו. גם בתקופה הנסקרת היו עיקר מאמציו מכוונים כלפי ירדן ועיראק. לאור חוסר הצלחותיו בשטח זה חיפש נצחונות במערכה שלו נגד ישראל.

בראשית השנה הנוכחית גברו נסיגות קע"ם להשתלט על שטחים באזור המפרוז הישראלי בגזרת תואפקי. נסיגות אלו נהדרפו בפעולת הטיהור של צה"ל. לאחר מכן, במחצית השנייה של פברואר, הביא נאצר את המחיתות לשיאה ברכוז בוצי האי סיני, בתירוף כי צפויה התקפה ישראלית, כוחות מחץ גדולים של רגלים ושיריון ערוכים להתקפה. בד בבד עם ריכוז זה הוגברו הריכוזים הצבאיים בצפון וכל הצבא הסורי נערך על גבולנו. הרוזן המצרי, שהיה אותה שעה בסוריה, ליווה היערכות זו בנאומים תוקפניים ומאיימים. עם ריכוזם של הכוחות המצריים בסיני ושל הסורים בצפון, ערך משרד החוץ פעולת הסברה נמרצת בין נציגי ארצות רבות בארץ ובמשרדי חוץ ברחבי תבל. באנו במגע בעיקר עם המדינות שהן חברות מועצת הבטחון והעמנו אותן על קיומה של סכנת התלקחות בעקבות הריכוזים. לדילול הכוחות הקע"מיים החל בראשית מארס. בתעמולה שלו, בהדרכת יועצים נאציים, מכוון הוא את הארס שלו לא רק כלפי ישראל, אלא כלפי העם היהודי. סגנון תעמולתו מזכיר לנו את ה"שטירמר".

כנסת נכבדה, אם כי מדינות שונות נוקטות מדיניות של פיוס כלפי מצרים, הרי גם המדינות המפייסות עוקבות בחרדה אחר מגמתו האמיתית של השליט המצרי כלפי כל המדינות העצמאיות באזור ולא רק כלפי ישראל.

לא גרסנו מעולם שידידות מצד אינו מדינה שהיא כלפי ישראל חייבת לגרור העדר יחסים טובים עם שכנינו, או שיחסים טובים עם שכנינו חייבים להביא להתרחקות מישראל. אולם לא כך גורסים שכנינו. הם מנסים להעמיד את העולם לפני הבחירה והבחירה בין יחסים טובים אתם לבין ידידות עמנו. וביחסיהם עם מדינות רבות הם מש־תדלים ללא הרף להכניס את הגורם הישראלי ולהתנות סי־תוח יחסים אלה בשיבוש היחסים עם ישראל.

הגנו יכולים לקבוע, כי פעילותו של נאצר בכיוון זה לא הוכתרה בהצלחה. יחסיה של ישראל עם מדינות העולם מסתעפים ומעמיקים. וטופעו זו היא בעלת חשיבות לעצמה, באשר היא מחזקת את ישראל, אך יש לה תוצאת לחאי חשובה עוד יותר, באשר היא מקרבת את המועד שבו יגיעו הערבים לידי מסקנה שלא יוכלו עוד לישראל בנורה בינלאומית.

לתנאי העמדה המעשית. משנומנע מעברה של האניה בטענות חסרות שחר, כאילו מסמכיה אינם מוכיחים את הדביקות הדרושה "בעמדה המעשית", המצאנו למוכיר הכללי של האו"ם כל מה שהיה ברשותנו בקשר למסמכי האניה — למרות ששללנו את עצם הצורך לערוך בדיקה — ולא נאשר מקום לספק שהמטען נשלח בתנאי טוב.

אך מה היתה ההשתלשלות? המילווה ניתן, הבדיקה של המוכיר הכללי נמשכה והלכה, עד שהגיעו בינתיים שטר החכירה של האניה לסיומו ורבי־חובלה נאלץ להסכים לשדית המטען והפליג חזרה לפיראוס שביוון.

עם הפלגת האניה פרסם מר המרשלד, בשמונה באפריל, הודעה. בה אמר כי עמדת אר"ם לגבי חופש המעבר לכל בתעלת סואץ נשארה ללא שינוי וכי המכשולים שנתקל בהם במאמציו לשיפור המצב מוסברים על ידי נסיבות שונות, אך לא, כדבריו, "על ידי גישות העלולות לרפות את ידי מלהמשיך". הקשיים שנוצרו חייבו לדעתו מאמצים מחודשים להשגת מה שהוא כינה בהודמנות זו "נהגים שימושיים" (Workable practices). והנה במסיבת עתונאים בניו־יורק ביום 5 במאי 1960, משנשאל מר האמרשלד אם קדמו למשלוח האניה "אסטיפליאה" הסכם (agreement) או הבנה (understanding) מצד נאצר, השיב: "העובדה ידועה לי בוודאות של מאה אחוזים, ועובדה היא שמעולם לא היה הסכם. דבר זה ידוע היטב לכל הצדדים. לא יוכל להיות הסכם בלי שני צדדים ואני מצדי לא הסכמתי לאיזה דבר שהוא." ("The fact is certainly 100 percent known.")

משתמיד העתונאי לשאל אם גם "הבנה" (understanding) קודמת לא היתה, השיב מר האמרשלד: "אם נתחיל להשתעשע במלים, חוששני כי הדבר יוליכני לויכוח עקר. תשובתי בעינה עומדת." ("If we are to start playing with words, I think we will run into rather sterile ground. My reply stands.")

רבות נשאלתי אם אין סתירה בין דברי המוכיר הכללי והודעתי בכנסת מיום 22 בדצמבר 1959. בתשובה לכך אני חורת מילולית על אותו קטע מהודעתי הנוגע לענין זה: "בחדושים שחלפו מאז נעצרה האניה, איננה טופט" עשה המוכיר הכללי של האו"ם מאמצים מסויימים להבטיח את מעברן של אניות נושאות חסרות ישראליות. בעקבות מא־מצים אלה אנתי ראשי השלטון במצרים אמר לנו המוכיר הכללי, שיש לו יסוד להאמין שאם תסכים ישראל לשלוח את מטעני היצוא שלה דרך התעלה כשהם בבעלות הקונה (דהיינו בתנאי טוב) ולייבא את הסחורות העתידות לעבור את התעלה לעבר נמליה כשהן עדיין ברשות המוכר (דהיינו בתנאי סיף), לא "פריעו שלטונות קע"ם לאניות הנושאות מטענים אלה". כך סיכמתי אז את מה שנאמר לנו על ידי מר האמרשלד ואין לי מה להוסיף או לגרוע.

בעיה בינלאומית אחרת הנובעת מהחרם הערבי על ישראל מהוה ענין הרשימה השחורה של אניות מניפות דגלים שונים שעגנו במלטים הישראליים או שסחרו עם ישראל. הרשימה השחורה כוללת קרוב 400־אניות של כ־30 מדינות, לפי הפירוט הבא: בריטניה — 75 אניות; נורבגיה — 38 אניות; איטליה — 29 אניות; גרמניה המערבית — 26 אניות; ארצות־הברית — 24 אניות; יוון — 22 אניות; הולנד — 19 אניות; שבדיה — 17 אניות; דניה — 17 אניות; ליכריה —

נות לנהל שיחות יסודיות עם ראש ממשלת בריטניה ועם מנהיגי מדינה זו מכל המפלגות.

ההבנה ההדדית הקיימת בין בריטניה וישראל מבוססת גם במדינה זו בעיקר על המגמה לקיום עצמאותן של המדינות באזור המזרח התיכון. ישראל נהנתה מאהדה ציבורית רחבה בבריטניה, שבאה לידי ביטוי בדיונים שונים בפרלמנט בנאומיהם של צירל כל המפלגות. המסתור בין שתי המדינות הורחב והיקפו יעלה מעל ל-15 מיליון ליש"ט בכל כיוון.

יחסי הידידות המסורתיים בין קנדה לישראל נמשכו גם בשנה החולפת. בוויכוח על מדיניות החוץ בפרלמנט הקנדי, שהתקיים בספרואר שנה זו, חזר שר החוץ הקנדי והדגיש יידידותה של קנדה כלפי ישראל. זכור לכנסת כי בנובמבר 1959 ביקרה בישראל זו הפעם הראשונה משלחת פרלמנטרית קנדית בראשותו של יושב-ראש בית הנבחרים.

היחסים הידידותיים הקיימים בין ישראל לבין אוסטריה וגירולנד התפתחו לשביעות רצוננו. אוכיר כאן, כי בעצרת או"ם האחרונה התכסאו נציגי שתי מדינות אלה בצורה תרשמעית לטובת חופש השיט בסואץ.

יחסים תקינים קיימים בין ישראל ודרום-אפריקה. כולנו מצטערים צער רב על ההתרחשויות הטרטיות שאנו עדים להן בארץ זו, כבר ניתנה לי ההודמנות להכיל את התנגדותה הנמרצת של ממשלת ישראל לכל אפליה גזעית ולציון כי דאגתה לשמירה מלאה על זכויות האדם בכל מקום באה לידי ביטוי בכל הזדמנות שבעיה זו נתעוררה באו"ם.

הידידות המאפיינת את מסכת יחסינו עם כל המדינות במערבה ובצפונה של אירופה היא נכס נכבד במעמדה הביני-לאומי של ישראל.

הידידות שנרקמה בין צרפת וישראל מאז עצמאותנו ועוד קודם לכן, במרחבת ועממיקה במרוצת הזמן. מדינת ישראל מעריכה מאד את התעניינותה של צרפת בכטונה, שלמותה ושגשוגה של ישראל. האהדה לישראל מושרשת עמוק בלב העם הצרפתי, ממש כשם שהאהדה וההערכה לצרפת עמוקים בלב העם בישראל. על אלה מושתת שיתוף הפעולה המסועף בין שתי המדינות.

הסכם כלכלי שנחתם בינינו בראשית השנה האפשר הגדלת יצואנו ושטחי הקהיליה. ההסכם התרבותי בין שתי הארצות יתפך — כך אנו מקווים — למנוף תשוב ובספנת תרבות צרפת בישראל והתרבות העברית בצרפת. בימים אלה אנו מארחים נציגות מפוארת של אמנות הבמה הצרפתית בראשותם של גדולי אמניה. זה עתה ננעלה תערוכת הצירור הישראלית במוזיאון לאמנות חישה בסאריס, תערוכה אשר זכתה להעניינות ולהערכה בחוגי אנשי הרוח בפאריס.

שיתוף הפעולה בין ישראל והולנד, שמקורו בקשרים רוחניים ותרבותיים בין העם ההולנדי לבין עם ישראל זה מאות בשנים, מוצא ביטוי כיום בשטח המדיני, הכלכלי והתרבותי. ישראל מונה את הולנד בין מיטב ידידיה ומעריכה הערכה עמוקה את ביטויי הידידות הרבים של מדינה זו כלפיה. שמחנו לראח צאלנו לאחרונה אורח נכבד ביותר מארץ זו, אחד מעמודי התווך של הדמוקרטיה ההולנדית, ד"ר ויליאם דרייס, שכיהן כעשר שנים כראש ממשלת הולנד. הננו מאושרים שבחר את תקוות חופשנו הראשונה לבוא עם רעייתו לראות את מפעלנו.

מגעיים אישיים רבים כשנה החולפת הרחיבו את קשרינו עם בלגיה ולוקסמבורג. ביקור המשלחת הכלכלית הבל-

למסקנה דומה כבר הגיעו הערבים בנוגע להתמודדות עם צה"ל בשטח הצבאי. המשימה המוטלת על צה"ל, כפי שאנו רואים אותה, איננה רק נכונות להדוף תוקפנות כאשר היא כבר מתחוללת, אלא — ובעיקר — להרתיע בעוצמתו כל תוקפן פוטנציאלי. כושר ההרתעה של צה"ל מבטיח אפוא את השקט ומקרב את השלום. כך הדבר גם ביחסים הבינלאומיים. וכשם ששומה על צה"ל שלא לשקוט על שמריו ולגלית עירנות וכוננות תוך חתירה והתמדה לפיתוחו וליעילותו, כך מוטל על משרד החוץ שלא להסתפק בקיים, אלא לפתח יוזמה בלתי פוסקת בזירת יחסי החוץ שלנו ולשקוד ללא הפוגה על פיתוח קשרים והרחבתם.

אין אנו רואים בהקמת קשר עם מדינה כלשהי מטרה סופית. אלא רק תחנה ראשונה בדרך ארוכה, ולעתים קשה, לקראת ידידות של ממש עם אותה מדינה.

משרד החוץ הוסיף השנה להקדיש תשומת לב רבה לתהליך האינטגרציה הכלכלית במערב אירופה. בתקופה הנסקרת נדונה תכנית להסרה מהירה יותר של חומות המכס והמכסות בין המדינות המאוגדות ב"קהיליה הכלכלית האירופית" של השש ונדונו צעדים דומים ב"איגוד הסחר החופשי האירופי" של השבע. כן התקיימו ומתקיימים דיונים בהשתתפות ארצות-הברית וקנדה להקמת ארגון-גג חדש, שיכלול את כל ארצות אירופה המערבית ויבוא במקום "הארגון לשיתוף פעולה כלכלי אירופי". לנוכח התקדמות מהירה זו לקראת התאגדות כלכלית, המשכנו לקיים מגע הדוק עם הארגונים הנוכחים ועם האישים המרכזיים בהם. ענינה החיוני של ישראל באירופה המערבית, עמה אנו מנ"לים כ-60% מסחר החוץ שלנו, מחייבנו לתתור לגישה חפשייה ובלתי מופלית אל אזור זה. אנו רשאים לצפות כי המרינות הנוגעות בדבר תגלינה הבנה לעניינו וכך תישור הדרך פתוחה לשיתוף פעולה פורה בינינו לתועלת הדדית.

הישג לא מבוטל רואים אנו בהצטרפותנו, במאי 1959, להסכם המכס והמסחר הכללי ("גאט"ט), שהוא בין המסגרות הכלכליות הכוללות החשובות ביותר. מדינות ערב ניסו לסכל את הצטרפותנו זו, אך מאמציהן לא נשאו פרי.

בבכל השנים מאז תקומת המדינה כן גם בזמן הנוכחי רשאים אנו לראות בארצות-הברית ידיד ותומך בישראל, אם כי בטעי הוא שטחי ובל ראינו את הדברים ראה זהה. המדיניות המוצהרת של ארצות-הברית כלפי אזורנו היא תמיכה בעצמאותן ושלמותן של כל מדינות האזור. למדיניות זו נודעת השפעה רבה על יציבות האזור.

צד אחד של מדיניות ארצות-הברית כלפי אזורנו בא לידי ביטוי בעזרה הכלכלית, אשר המשיכה גם השנה לבוא אלינו. מתוך הקרנות האמריקניות השונות קיבלנו כספים חשובים לפיתוח כלכלתנו ולהתקמתנו לקראת עצמאות כלכלית.

בעת ביקורו בארצות-הברית נפגש ראש הממשלה עם צמרת השלטון והציבוריות המדינית. השיחות עם הנ"שוא איינהאור, עם סגנו, עם מר הרטר וסגניו, עם חברי ועדת החוץ של הסנט, ועם אישים בולטים בציבוריות האמריקנית משתי המפלגות, היו רבות, מפורטות, ענייניות וגלויות לב, ותרמו תרומה חשובה להבהרת עניני אזורנו בכלל ועניני ישראל בפרט, והביאו ללא ספק להידוק היחסים. כן נפגש ראש הממשלה בניו-יורק עם ראש ממשלת גרמניה המערבית, הקנצלר אדנאור, ודן אתו על עניינים משותפים. גם בעת ביקורו באנגליה היחה לראש הממשלה הזמ-

נסיונותינו להידברות עם ראשי השלטון בברית-המועצות לא זכו לעידוד. לדאבוננו. הנימוק שנתנה ממשלת ברית-המועצות בתשובתה, בה הודיעה על סירובה לאפשר את עריכת הפגישה בין ראש ממשלת ישראל ומר חרושצ'וב, היה, שבישראל נמסרו, בכיכול, הודעות שאינן שוחרות את השלום. בכך התעלמה איפוא ברית-המועצות מהמאמצים המתמידים של ישראל להגיע לשלום עם שכנותיה ומעמדת יש-ראל בשאלת פירוק הנשק בעולם ובמזרח התיכון, וכן התעלמה בזה מההכרזות התוקפניות של נאצר נגד ישראל, והיא מקיימת יחסים ידידותיים עם ק"מ. הפיסקה האחרונה בתשובת ממשלת ברית-המועצות קבעה, כי "ברית-המועצות רוצה ביחסים טובים עם כל מדינות המזרח התיכון אם קיימת שאיפה הדהית ואינטרס הדדי לכך". בהתאם לקווי היסוד של הממשלה אוכל רק לחזור ולהגדוש שמצדנו קיימים גם שאיפה וגם אינטרס. ושאר לנו רק לקוות שגם ברית-המועצות תגלה שאיפה ואינטרס דומים.

ביחסים שבין ישראל ובין שאר מדינות מזרח אירופה לא חלו שינויים ניכרים.

ממשלת ישראל ממשיכה במאמציה למצוא פתרון לבי-עיה האנושית הטראגית של המשפחות המפורדות.

יחסי המסחר עם פולין, הונגריה, רומניה ובלגריה מושגתים על הסכמים מסחריים. הנהגת מדיניות הליברלי-זציה ביבואנו הגבילה אפשרויותינו לאזן את הסחר עם ארצות הקלירינו וכתוצאה מכך הצטמצם סחרנו עם ארצות מזרח אירופה במידה מסוימת; אולם עשינו מאמצים מירי-חדים להתגבר על הקשיים ובין היתר שוגרה משלחת לערי-כת סקר כלכלי לפולין ולהונגריה, כדי לבדוק אפשרויות להרחבת קניויותינו בארצות אלה. במגמתנו להרחיב את יחסי המסחר נעשה כמיטב יכולתנו.

קשרי תרבות וציבור מתפתחים ומתהדקים בצורה מעו-דת עם פולין. הגנו לציין החוויה העמוקה שהיתה לקהל הישראלי מהופעות התיאטרון האידי המצויין של אידה קמיני-סקה. ישראל לקחה חלק פעיל בהגייגות שופן. קונצרטים והופעות רבות, מוקדשות לחגיגות המלחין הדגול הזה, נערכו בכל רחבי המדינה.

פרשה עגומה היתה ההתדיינות עם ממשלת בולגריה בפני בית הדין הבינלאומי בקשר לחביעתנו הנובעת מהפלת מטוס ישראלי בשמי בולגריה ביולי 1955. העניין טרם מצא את פתרונו ההוגן. בשל טענות פורמליות לגבי סמכות בית הדין הבינלאומי בהאג, קבע בית הדין ב-26 במאי 1959, שאין לו סמכות שיפוט. נציגי בולגריה הכריזו לפני בית הדין כי ממשלתם מוכנה להמשיך במאמציה על מנת למצוא פשרה בהקדם האפשרי, ואני רוצה לקוות כי ממשלת בול-גריה תגלה נכונות לפתרון חיובי.

יחסיה של ישראל עם יוגוסלביה הם תקינים וידידותיים ומקיפים פעילות כלכלית, תרבותית וספורטיבית. ראוי לציין הנהוג הנאה שהשתרש בקהילה היהודית ביוגוסלביה לשגר-לישראל מרי שנה משלחת לחגיגות יום העצמאות. הגני רוצה להביע תקווה כי היחסים בין שתי המדינות ילכו ויתהדרגו.

הגני עוברת עתה ליבשת המערדרת ענין מיוחד, בגלל ההתפתחויות החשובות שחלו ומוסיפות לחול בה. למעשה הוכרע מאבק העמים האפריקניים נגד השלטון הזר ביבשת, אף כי נותרו מספר שטחים שמועד עצמאותם טרם נקבע. קצב המעבר מאפוסטרופוסות זרה לעצמאות מלאה הפתיע במ-הירות. טבעי הוא שמאבקם של העמים האפריקניים לשוויון גועי מדיני וכלכלי מלא, מעוררת את האדהת הרבה של ישראל.

גית בישראל כבר הביא תוצאות ראשונות, ובימים אלה נחנך בישראל מפעל בלגיישראלי משותף לגולים, מן המשוכ-ללים בעולם. מפעלים אחרים נמצאים בשלב של הכנות מתקדמות לביצוע. דוגמה נוספת להתפתחות היחסים הוא הסכם האשראי שנחתם לאחרונה בין האוצר וקבוצה של בנקים בלגיים.

ידידות אמת קיימת ומתמידה בינינו לבין שבדיה, נור-בגיה ודניה, ויחסינו המדיניים, התרבותיים והכלכליים מוסי-פים להיות פורים.

עם פטירתו של ראש ממשלת דניה, האנס כריסטיאן האנסן, הלך לעולמו איש אשר נחנן בסגולות הנעלות של אומץ לב ואהבת החירות, — סגולות אשר הדריכו את העם הדני בימי הפורענות של מלחמת העולם השניה.

אנו חותרים בהתמדה להגברת הקשר עם איטליה, אשר נוסף להיותה מדינה ידידותית, יש לה ענין מיוחד ביחסים הוקים עם אזורנו בשל קרבתה אליו. אנו שמחים במיוחד על הידוק היחסים התרבותיים בין שני העמים, ועל הענין הרב שמעוררת ישראל בדעת הקהל האיטלקית, כפי שבא הדבר לידי ביטוי בעתונות האיטלקית ובביקוריהם של הרבה אישים איטלקיים דגולים בארץ.

הן מצד ישראל והן מצד אוסטריה נעשים צעדים לפי-תוח יחסי הידידות. עם זאת עדיין חליוות ועומדות תביעות הפיצויים של קרבות הנאצים באוסטריה ומשוערות לפתרון צודק.

היחסים המסחריים עם תורכיה נמשכו באורח משביע-רצון. ההסכם המסחרי הקיים מאז 1950 חודש במארס 1960. ההסכם החדש קובע מסגרת לחילופי סחורות בסך של כ-16 מיליון דולר מכל צד.

בהודמנויות קודמות כבר שלחתי מעל במה זו את ברכות עם ישראל לעם הקפריסאי הצועד לקראת עצמאותו. אנו מוסיפים לעקוב אחר ההתפתחות באי השכן ומאחלים לעם הקפריסאי שיתגבר במהרה על כל המכשולים בדרך לעצמאותו.

קרבתנו הגיאוגרפית לקפריסין תהיה בוודאי לעזר רב בפיתוח היחסים בין שתי המדינות. כידוע, יחסינו המסחריים עם קפריסין הם בסימן עליה. וכן יש לציין, כי ביקורה של התומורת הפילהרמונית הישראלית בקפריסין היה שם למ-אורע מוסיקלי חשוב.

במסכת יחסיה של ישראל עם ברית-המועצות לא חלו שינויים ניכרים. בעוד שמתקיימים יחסים דיפלומטיים תקי-נים עם ברית המועצות, עלי לציין בצער שלמרות מאמצינו אין ברית-המועצות מאפשרת יחסים של ממש עמו. כך הדבר לגבי קשרי תרבות; גם בשטח יחסי המסחר והכלכלה לא חל שינוי מאז ניתוק הקשרים עמו לפני כארבע שנים. כנה נוהגת בנו ברית-המועצות יחס בולט של אפליה, בני-גוד למדינותה המזהרות דבר נכונות לקיים יחסים מס-חריים ותרבותיים עם כל מדינות העולם.

ברית-המועצות אינה מעריכה כראוי את רצונה של יש-ראל בשלום עם שכניה הערביים, ומדי פעם, ביחוד בשעת משברים ומחיתות, היא מוקיעה מראש את ישראל כאחראית למתיחות. עמדה זו, שבאה לידי ביטוי באי"ם, השתקפה גם בעתונות הסובייטית, שהמשיכה ללא הפוגה למתוח ביי-קורת לעתים קטנות, על מדינת ישראל ועמה, יש לציין בצער כי לביקורת זו מתלוות לפעמים גם פגיעה בדת יש-ראל, בעם היהודי, ובתרבותו.

הקואופרציה החקלאית והכלכלית שלנו. הגיעה ארצה חצוי שנה קבוצה בת 27 פעילים של תנועת בהודאן. תנועה זו פועלת למען שכנו בעלי קרקעות להפריש מרצונם החפשי חלק מאדמותיהם לשם יישוב מחוסרי קרקע. הקבוצה מב" קשת לעמוד בארץ על דרכי ההתיישבות החקלאית והקו" אופרציה. ביקורים אלה, וכן ביקורים תכופים של אנשי ציבור הודיים בישראל, מצביעים על כך כי בתוך העם היהודי רבים המתעניינים בישראל והרוחשים לה ידידות.

גם השנה נתכבדנו בביקורים של שרים, אישים רמי" מעלה אחרים ושל משלחות סקר מיפאן, מהפיליפינים, מתאי" לגו, מנפאל, מצ'יילון וגם ממספר ארצות אחרות. אחדים מהאורחים באו זו הפעם השניה או השלישית.

שמחנו מאד כי מדינאים גדולים מארצות אסיה השתתפו במושב האינטרנציונל הסוציאליסטי בחודש שעבר בחיפה. זו הפעם הראשונה שמועצת האינטרנציונל קיימה את מו" שבה מחוץ לגבולות אירופה. ההכרה הגדולה והולכת בחשי" בותן של אסיה ואפריקה הביאה הפעם להערכת מושב המו" עצה מאירופה לאסיה. הודות ליוזמתו הברוכה של חברי הכנסת משה שרת נתקיים מושב המועצה בישראל.

הייתי מטעה את הכנסת לו השארתי את הרושם שק" שרינו עם ארצות אפריקה ואסיה מתנהלים באין מפריע. מאז ומתמיד אחד מקווי היסוד של מלחמת קעים נגדנו היה הנסיון לנתק אותנו משתי היבשות הללו. קעים ידעה ויו" דעת היטב שמעבר לחומת האיבה הערבית שוכנים עשרות עמים אשר אין להם כל אינטרס השולל קשר קרוב אלינו. נהפוך הוא, התמסרות עמים אלה לבעיות פיתוח וקידומה, הדומות לאלו שבהן אנו מתלבטים, יוצרת התעניינות הדדית בינם לבינינו. ביחסינו עם מדינות אלה נשים את הדגש בפעולה קונסטרוקטיבית. נימנע עד כמה שהדבר ניתן מלהיי" גרר לוויכוחים עם נאצר על אדמת המדינות האלה.

אני עוברת עתה ליבשת אחרת, שהיה לי העונג הרב לבקר בה בחודשי מאי ויוני אשתקד. ביקרתי בעשר מארצות אמריקה הלטינית וינהלו לי הזדמנות להיווכח שוב כי יחסים נו עם מדינות אלו, אשר גילו ידידות לנו מאז קום המ" דינה, הולכים ומתהדקים. מפגישותי עם נשיאים, שרים, חברי פרלמנטים, אישי ציבור והקהל הרחב באמריקה הלטי" נית, למדתי מה רב הענין בישראל ומה גדולה הידידות למ" דינתנו. במגע עם הקהילות היהודיות בארצות אלה זועזעתי עד למעמקי לבבי מגילויי אהבתן העמוקה לישראל ונכונותן לסייע לה בכל.

בשנה החולפת הקימונו גשירות בגואטמאלה והחלטנו עקרונות על הקמת נציגויות בארצות אחרות. הצירות מבכ" סיקו הועלתה לדרגת שגרירות, תחננו על הסכמי תרבות עם ברזיל, מכסיקו ואלזסוודור. אורחים נבכדים ממאריקה הלטינית ביקרו אצלנו, ביניהם מדינאים, חברי פרלמנט, דיפ" לומטים, ראשי תנועות פועלים, סופרים ועיתונאים, שעם שובם למולדתם מסרו תיאורים מלאי יחס חיובי לישראל.

השנה חוגגות ונצואלה, ארגנטינה, צ'ילי ומכסיקו את יובל ה-150 לעצמאותן. בשם ממשלת היובל בארגנטינה. כן אני שמחה להודיע לרגל ציון-דרך חשוב זה בתולדותיהן ולאחל להן אושר ושגשוג.

כידוע שיגרה ממשלת ישראל משלחת בראשות השר אבא אבן לחגיגות היובל בארגנטינה. כן אני שמחה להודיע כי מועצת עיריית ירושלים החליטה פה אחד להפגין את הידידות לחוגגתה ולארגנטינה עליוני מתן שחוד גיבוריהן הנערצים, סימון בוליבר המשחרר וגנרל חוסה דה סן מרטין, לרחובות בבירתנו.

השנה הגיעו לעצמאותן קאמרון וטוגו, וכבר ידוע כי בעתיד הקרוב תקבלנה עצמאות מאל, מדגסקר, קונגו, סור מאליה וניגריה. אחריהן תבוא סיירה-ליאונה. לכולן שלוחה ברכה מעם עתיק יומין, שבע יסורי אפליה, שחידש את עצמאותו ומשקם את מולדתו. ביבשת האפריקנית קמה מנ" היגות הממוגת בתוכה בטחון ותקיפות תוך הרגשת האחוריות הרבה הרובצת עליה: לקראת הבאות. מנהיגות זו מכירה בעובדה כי עצמאות מדינית אינה מטרה סופית לשמה, אלא היא אמצעי הכרחי לפיתוח משק לאומי, להעלאת רמת החיים של העם וליצירת חברה חדשה מתוקנת.

ישראל שמחה על כך שברוב שטחי היבשה האפריקנית ובכלל זה בשטחים רבים שטרם השינו את עצמאותם, ידוע הדבר כי בה ימצאו שותף נאמן להשגת מטרות אלה. מנהיגי ארצות אחרות הציגו את ישראל בפומבי כמופת של פיתוח מהיר תוך טיפוח ערכים אנושיים. אנחנו מופיעים באפריקה כמדינה קטנה שרכשה ניסיון מקורי מסיים ומוכנה לשותף כי גם אחרים, כשהתמורה היחידה שהיא מבקשת היא את דות מתוך שוויון. ידוע שם כי עיקר כוחנו אינו בעצמתנו הכלכלית, כי אם באופי מפעלנו ובוחרו החלוצית של העם. הערכה זו כלפינו באפריקה מחייבת אותנו מאד ואנו נשתדל שלא לאכזב את ידידנו ביבשת זו.

במסעי השני לאפריקה המערבית בראשית שנה זו, ביי קרתי הן בארצות שפירתי בביקורי הקודם והן באחרות. הבחנתי בהסתעפות קשרינו שם מאז ביקורי הקודם. מפי ראשי השלטון שמעתי הערכות חיוביות על שיתוף הפעולה עמנו. הערכות אלו משקפות את היחס כלפי הישראלים הר" בים הפועלים שם. נפגשתי עם העושים במלאכה ואני יכולה לקבוע שהם ממלאים את תפקידם בנאמנות, במסירות וב" כשרון.

היינו עדים השנה לזרם גובר והולך של אורחים רש" מיים רמי-מעלה מכל שטחי אפריקה; ראש ממשלת צ'אד, שבא בלוויית אישים נכבדים ביותר בממשלתו, משלחות רבות של שרים מניגריה, מגאנה, מליבריה, מסיירה-ליאונה ועוד, משלחות סקר רשמיות מארצות רבות, וכמיוחד מה" פורציה החדשה של מאל, ומשטחים דוברי צרפתית אחרים, וכן באי כינוסים ומשתלמים.

קרבתה הגיאוגרפית של אפריקה המזרחית לישראל מאפשרת פיתוח המגעים והגברת תנועת מבקרים בשני הכי" וונים. אנו שמחים כי כבר נתכבדנו בביקורי שרים ואישים אחרים, ובראשוני המשתלמים מקניה, אוגנדה וטנגניקה.

אעבור עתה ליבשתנו אלו — לאסיה.

ביחסינו עם בורמה בלטו השנה חילופי ביקורים של אישים רמי-מעלה. ביקר אצלנו ביקור רשמי ראש ממשלת בורמה דאו, הגנרל ג'וה'ון, אשר הקסים את כל אלה אשר פגשוהו. הן כמיוני והן כאדם. הנני לציון שהיה זה הביקור השני שערך ראש ממשלה בורמני בישראל. זכור לכולנו ביקר רו של האיש הדגול ארנו, שביקורו בישראל כראש הממשלה הור הראשון כאן היה למאורע בלתי נשכח. חודשים אחדים לאחר ביקורו של הגנרל ג'וה'ון ביקרו בבורמה נשיא מדינת ישראל ורעייתו, אשר נתקבלו בכבוד ובלבביות שרישומם לא יימחה. נמצאים היום בקרבנו כ-150 בני בורמה, גברים נשים וטף, ואנו מקווים כי הם מרגישים עצמם כבבתים וכי יסיקו מלוא התועלת משהיתם כאן.

ואשר להודו, אינני יכולה, לצערי, לציון שינוי מהותי בגישה הרשמית כלפינו. אך שמחנו לראות בקרבנו בראשית שנה זו משלחת ממשלתית חשובה לסקר יסודי על שיטות

טוריאליים ושל אזורי ים אחרים, בהם ייהנו מדינות החוף מזכויות דיג אכסקלוסיביות ומיוחדות. לשם כך כונסה ועד זה שניה בחודשי מארס ואפריל האחרונים.

אחדות ממדינות ערב ראו חשיבות, מבחינתן, להשיג מאת הוועידה הזאת אישור לקביעת תחום של 12 מילין לרוחב המים הטריטוריאליים, כשמגמתן העיקרית לחוק את האופי הערבי כביכול של מפרץ אילת. וזה למרות שענין חופש המעבר במפרץ אילת הוכרע בעקבות מבצע סיני, ויסודותיו המשפטיים נתחזקו בוועידת 1958. אני שמחה לציין שהוועידה לא קיבלה את גישת הערבים ודחתה פעמיים ברוב קולות כל הצעה שבקשה לקבוע תחום של 12 מילין לרוחב המים הטריטוריאליים. חסר היה רק קול אחד, מתוך הרוב הדרוש של שני שלישים ממשתמפי הוועידה הזאת, כדי להשיג אישור בינלאומי לקביעת תחום של 6 מילין לרוחב המים הטריטוריאליים.

ההחלטה היחידה שנתקבלה בוועידה, וללא כל התנגדות, היתה החלטה יזומה עליידי משלחת ישראל בדבר הגברת הסיוע הטכני למדינות המתפתחות, על מנת לסייע להן לפתח בארצותיהן את ענף הדיג וכל הקשור בו.

עצרת אר"ם הי"ג הכריזה על „שנת פליטים עולמית“, שחלה בתקופת השנה הנסקרת. זו נועדה לעורר ענין בדעת הקהל בעולם בגורלם של המיליונים הרבים של פליטים בעולם כולו. כבכל המדינות כן גם בישראל הוקמה ועדה ציבורית לשנת הפליטים העולמית והיושבראש שלה השתתף בוועידת נציגי כל הוועדות, שהתכנסה בניגור בינואר 1960. במסגרת פעולות הוועדה הוכנה חוברת הסברה נאה על תרומת ישראל לפתרון בעיית הפליטים בארצה. החוברת הוצאה לאור עליידי מזכירות שנת הפליטים העולמית. פעילי שנת הפליטים וכלל המתעניינים בגורל הפליטים לא יכלו שלא להתרשם מעובדה היסטורית מופלאה: בין מיליוני הפליטים שהוועדה התעניינה בהם לא היו פליטים יהודים — ישנה מדינת היהודים.

אותם אנשי הוועדות הציבוריות ושאר האישים ובא"י כוח העתונות, שסירבו באזורנו במסגרת שנת הפליטים הביאים לישראל לאחר שביקרו במחנות הפליטים במדינות השכנות, יכלו ללמוד ממראה עינים כיצד ניגשה ישראל לפתרון בעיית הפליטים שלה וכיצד יכלו שכנינו למצוא פתרון לבעיית הפליטים בארצותיהם אילו היתה טובת הפליטים ועתידם לנגד עיניהם.

ישראל נבחרה השנה לוועדה הסוציאליט של האו"ם לתקופה של שלוש שנים, לאחר שכבר היתה חברה בוועדה זו בעבר בין 1951 ו-1957.

ישראל היא עתה חברה בשלושה גופים תפקודיים חשובים של האו"ם: בוועדה לסיוע טכני, בוועדה למעמד האשה ובוועדה הסוציאליט הנזכרת. אלה הם גופים המסונפים למרעצה הכלכלית והסוציאליט של האו"ם.

לנו האחרונה יש כידוע ערך רק ועדות תפקודיות, אלא גם ועדות אזוריות. אציין כי לאזור המזרח התיכון לא הוקמה הוועדה האזורית, בגלל סירוב מדינות ערב להשתתף יחד עם ישראל בוועדה אזורית אחת.

לא תמיד שמרו אפילו ארגוני האו"ם על העקרון של אייפהליה, ועדיין עלינו להיאבק בארגונים שונים שלו על שמירת העקרון בדבר הקמת משרדים אזוריים שיוכלו לשרת את כל מדינות האזור ויאסרו גישה נוחה שווה לכלול, כן חזרנו והסברנו כי אין להכיר בארגון המושתת על עקרונות החרם (זאת אומרת הליגה הערבית) כארגון אזורי.

בהזדמנות העברת בירת ברזיל מריודה'ז'נירו לברזיל-יה, השוכנת בבלה של המדינה ואשר תשמש בארכיטקטורה המפוארת שלה דוגמה לערי העתיד, הנני לברך את נשיא ברזיל ואת העם הברזילאי על ההחלטה ההיסטורית לגשת לפיתוח פנים הארץ רחב הידים, ומביעה לבירה החדשה איחולים לבכיים להתבססותה המהירה ולפריחתה.

בשטח המסחרי חתמתי בעת ביקורי על הסכם עם פרו, הקובע סדרי מסחר ומכס ומקנה לשתי המדינות את זכות האומה המועדפת. בהיותו באורוגוואי אישרו ממשלתה ובתי המחוקקים שלה את ההסכם מסחרי שנחתם עם מדינה זו ב-1958. ההסכם המסחרי עם קובה הוארך בסוף 1959 לשנה נוספת, וההסכם המסחרי עם ברזיל פועל בצורה תקינה ומשביעה רצון. שיגרנו נספח מסחרי לחונזואלה, אשר מתפקידו לטפל בעניינים הכלכליים גם בארצות הסמוכות.

בעת מסעי בבישת זו הבחנתי במאמציהם של אויבי ישראל להרחיק מאתנו גם את ידידנו באמריקה הלטינית. הדבר לא עלה בידם עד כה והנני משוכנעת כי גם בעתיד לא יעלה הדבר בידם.

פעולות הסיוע שלנו מסועפות ומגוונות ומשתרעות על פני שטחי החקלאות, התעשייה, הרפואה והחינוך הגבוה. המטרה העיקרית ששמו לנגד עיניהם מומחינו היא הכשרת בני המקום לקראת קבלת התפקידים הנתונים כיום בידי מומחים זרים. הופעת אנשינו ורמתם המקצועית משיבועה רצון ומעוררת כבוד. ראויים לציון היחסים הטובים שאנשינו הצליחו לקשור עם אנשי המקום בארצות שירותם.

מפעל מיוחד בשטח שיתוף הפעולה הבינלאומי הוא ההכשרה הניתנת בישראל לקבוצות אנשי צבא בורמנים ערב שחרורם, בשטחי ההתיישבות וניהול כפרים. הקבוצה הראשונה, ששהתה בארץ למעלה משנה, חזרה למולדתה ונמצאת כבר בתהליך של התיישבות והקמת כפרים חדשים. חקלאים מנוסים מישראל עובדים יחד עם קבוצה זו בבורמה. בשל תפקידה המרכזי של האשה בכל מפעל התיישבותי הצענו לידידנו בבורמה לשגר אלינו את המשתלמים בלוחית משפחותיהם. הצעתנו נתקבלה ברצון ובשתי הקבוצות הבורמניות משתתפים נשים וילדים.

נוסף על פעולות הסיוע שלנו הגנו מקיימים פעילות כלכלית, המוצאת את ביטויה כיום ב-22 מפעלים שונים בתשע מדינות של אפריקה ואסיה, חלקם מפעלים ישראלים וחלקם מפעלים משותפים בהשקעה ובהנהלה. בכל המפעלים האלה מועסקים כיום למעלה מ-300 ישראלים.

לא היינו מצליחים בפעולותינו אלו אילמלא שיתוף הפעולה מצד משרדי הממשלה, המחלקה להתיישבות של הסיכנות היהודית, הסתדרות העובדים, מוסדות החינוך הגבוה של המדינה, מוסדות בריאות, משקי התיישבות העובדת, מוסדות ומפעלי תעשייה ציבוריים ופרטיים וגורמים אחרים. כולם נעזים ברצון ומוכנים לחלק בתפקידים לרשרתנו כוחות מקצועיים מתאימים חלקם מקיימים אתראיים, גם אם הדבר כרוך במאמצים לא קטנים מצדם.

כנסת נכבדה. כחברה באו"ם ובהתאם לשאיפתה הכללית לחוק יסודות המשפט הבינלאומי בחיים הבינלאומיים, מצווה ישראל לקחת את חלקה בתהליך הקודיפיקציה של המשפט הבינלאומי והתאמתו שלשטרות ומנונו. ב-1958 כונסה הוועידה הראשונה מסוג זה. שיתוף מוקדם של קודיפיקציה של משפט הים, והיא סיימה עבודתה בארבע אמנות בינלאומיות חשובות. אך היא לא השלימה כל המלאכה ולא הצליחה לגבש הוראות ברורות לגבי הבעיה החשובה של רוחב המים הטרי-

רות שאין בהם כלל יהודים. ציורי צלבי קרס, כתובות אנטי-שמיות וזיהום טימאו בתי קברות, בתי כנסת ומוסדות ציבור יהודיים וכן בתי עסק ובתי מגורים יהודיים. גם כנסיות, בתי-ספר ובנייני שלטון מקומי ומוסדות ציבוריים לא-יהודיים היו מטרה לתקריות כאלה. בכמה מקרים לא פסחו המשתתפים ללים על בנייני נציגויות ישראל ומוסדות ישראלים. אלימות גופנית כמעט שלא הייתה, אולם היו פגיעות ברכוש פרטי.

במידה שהיקף ההשתוללות היה נרחב יותר בה במידה הייתה ערה וחריפה התגובה בכל מקום ומקום. המאורעות גונו ללא הסתייגות, הן על ידי השלטונות הרשמיים והן על ידי דעת הקהל הרחבה. ממשלות, בתי מחוקקים, אישי ציבור, רוח ודה, ארגונים ומפלגות, העתונות, הרדיו והטל-בינה, הוקיעו, ללא יוצא מן הכלל, את התגולתה מחדש של האנטישמיות ונקטו צעדים חריפים לתפיסת האחראים ולהב-אתם לדין. בגרמניה עורר הגל האנטישמי את מוסדות הציבור לתהות על שורשי הבעיה ולבחון מחדש את שיטות החינוך וההוראה במדינה. האפיפיור יוחנן הכ"ג גינה בחרי-פות את ההתפרצויות האנטישמיות וציין כי הן פוגעות לא רק בזכויות הטבעיות של האדם, אלא אף מבערות את האהבה והחבה בין בני האדם.

ישראל הביעה באיגרת רשמית לכל הממשלות בארצות שבהן התרחשו גילויי האנטישמיות את הוועדות והחברות נוכח גילויי השנאה הללו. בתשובותיהן, בכתב ובעל-פה, הבי-עו הממשלות את הכנות לדאגתן ואת הזדהותן עם עמדתן. הן הוקיעו את התופעות האנטישמיות בארצותיהן והבטיחו לעשות הכל על מנת לבער מיסודו את הנגע המאיים לא רק על בטחון היהודים בארצותיהן, אלא גם על חירות האדם בכלל ועל אשיות הדמוקרטיה.

באיגרת שהגישה ממשלתנו לתת-הוועדה למניעת אפליה גזעית של האו"ם תבענו נקיטת אמצעים נמרצים על ידי הממשלות והארצות שבהן אירעו הגילויים, כדי לעקור מן השורש, בטרם ייפכו לאסון לעמים שלמים ולאנושות כולה. נתקבלה החלטה פה אחד ואושרה בשניינים קלים, כשהובאה לאחר מכן לפני הוועדה לזכויות האדם במאסר 1960. ההח-לטה מגנה את גילויי האנטישמיות כמוגדרות למגילת האו"ם ולהצהרת זכויות האדם וקוראת למדינות ולגופי האו"ם לנקוט פעולה למניעת מעשים כאלה ולהעשיתם של עושיהם. כן קוראת ההחלטה למאמצים בשטח חינוך ודעת הקהל.

בכנס המועצה האירופית בטרסטבורג, כסעף ראשון בסדר-יומה, נתקבלה פה אחד ההחלטה המגנה את כל התופעות הנובעות משנאה גזעית, ובמיוחד את ההתפרצויות האנטישמיות האחרונות, וקוראת לממשלות החברות להפגין עירונות מתמדת בהגנה על כבודו וחירותו של האדם. גם בכנס מועצת האיגוד הבינלאומי, שהתכנס באפריל באתונה, נתקבלה פה אחד החלטה בגנות האנטישמיות.

חברי הכנסת, שני גורמים מנוגדים משפיעים על מצבנו המדיני — האחד כולו שלילי והשני כולו חיובי. הערכה מאוזנת של השלב בו אנו נמצאים מחייבת להבחין בשני הגורמים של שהאחד יאפיל על השני. הגורם השלילי מרכזי בקהיר והוא — הצרת צעדינו ומאמצים להכרעת מדי-נתנו. גורם זה ניוון מן הנשק המזורם אל מדינות ערב ומופח על ידי דברי הסתה ורהב מפי שליטי ערב. ואילו הגורם החיובי הוא ביצור מעמד ישראל במשפחת האומות, על ידי הרחבת רשת יחסיו הבינלאומיים והידוקה, בד בבד עם התעצמות כוח הגנתנו והתבססות משקנו.

הגענו עתה לשלב שבו ניתן לומר כי ישראל פרצה אל המרחב הבינלאומי מעבר למצור המדיני שהושם עליה. מספר

הסתעפות קשרי החוץ של ישראל והצורך להגביר את ברתנו בשאלות שונות הביאו להתרחבות פעולת ההסברה של המשרד הסיקה ובגיונה. בשנה הנסקרת הונחו היסודות למרכז הסברה בספרדית בבואנוס-אירס, שישרת את יבשת אמריקה הלטינית, ולמרכז ההסברה בפאריס, שישמש את הארצות הדוברות צרפתית. להגברת שטף הידיעות על הארץ מוציאות נציגויותינו בחוץ-לארץ 40 בוליטינים בשפות שונות, ומשרד החוץ כאן מוציא פרסומים אשר כל אחד מהם מוקדש לנושא מסוים. בשדה ההסברה התזותית גדל השימוש בסרטי קולנוע וטלביזיה. הוכנו על ידינו או בעז-רתנו מספר סרטים דוקומנטריים. המשכנו פעולתנו בשטח התערוכות והפסטיבלים ויומנו תערוכה ניידת מקיפה לאר-צות אפריקה המערבית. פעלנו להפצת תרבותנו על כל גיי-לויות, ובכל מקום ומקום השתדלנו למלא תוכן את הסכמי התרבות שנחתמו בין ישראל ומדינות אחרות.

הסברתנו מקדישה מאמציה לשני צדדים של הווייתנו: א. הצד המדיני האקטואלי, הכולל נושאים כגון: סואץ, הבט-חון בגבולות, כוונות ההתפשטות והחתימה הנאצרית, הפלי-טים הערביים והחרם הערבי. ב. הצד החברתי-התרבותי, הודן כחברה, במשק, בחיי התרבות והאמנות של ישראל.

הדאגה לאורחים, לאנשי ציבור ולמעצבי דעת הקהל מכל הסוגים, הממשיכים להגיע לארץ ברם בתי-סוסק, מהווה פעולה חשובה במכלול הסברתנו ובעזרתה הולכים רבים האוישים המקבלים החרשמות בתי-אמצעית מישראל. בשנה האחרונה הגיעו אלינו אורחים מארבעים ארצות שונות בחמש היבשות. נוכחנו לדעת כי הדרך האחת והיחידה להביא לשי-נוי בהלכי רוח כלפי ישראל אצל אישים שהיו אדישים או אף מסתייגים, היא להראות להם את ישראל כמו שהיא. בט-ר חתני כי הביקורים תורמים לקירוב הלבבות וליצירת אמון הדדי. הבא להעריך את פעולת ההסברה שלנו, חייב לזכור שמטבעה של הסברה שאין לה מידה ושיעור. גם עם הת-רחבות והסתעפותה של הסברתנו השנה, ברור שאין היא מקיפה עדיין אלא מעט מזער מצרכיה ומאפשרויותיה, שכן בסופו של דבר מותנים ממדיה של הסברתנו בראש וראשונה על ידי האמצעים הקבועים לה.

בראשית השנה החל "קול ישראל" לשרד תכנית יומית לאפריקה, הכוללת המודרות חדשות בצרפתית ובאנגלית, מו-סיקה ישראלית ומרשנות על עניני דיומא. בשירותים אלה רואיינו אורחים ומשתלמים מאפריקה שעשו בארץ וישראלים שחזרו מאפריקה או שעמדו לצאת אליה. נתקבלו מכתבים רבים ממאוינים אפריקניים המעידים כי ההתעניינות בשירו-רים רבה.

על מנת להגביר את זרם התיירות לארצנו הוחלט על גישה ליברלית יותר קבלת אשיות ביקור לישראל תוך ויתור על הדדיות. והיום מקבלים גם אזרחי קנדה גוסף לאז-רחי ארצות-הברית, אשרותיהם בישראל ואינם זקוקים להצ-טייד בחוץ-לארץ באשיות ביקור. כך מקבלים עתה 45% מהתיירים את אשרותיהם בתחנות ביקורת הגבולות.

כנסת נכבדה. לצערי עלי לעמוד השנה על תופעה שכו-ינו קיוונו שלא תרם עוד את ראשה — האנטישמיות. בעצם חג המולד האחרון גילתה התועבה האנטישמית שוב את פר-צופה. קירות בית הכנסת החדש בקלן שבגרמניה ודלתותיו זוהמו בצלבי קרס ובכתובות שימצה, "יהודים צאו". הגל העכור התפסע בערים רבות ובארצות שונות והקיף שלו-שים-זורבע מדינות בכל רחבי תבל. התקריות אינן ניתנות לחלוקה גיאוגרפית, חברתית או מדינית. הן אירעו בערים גדולות בעלות קהילות יהודיות גדולות כבערים קטנות ובעיי

רוח, ללא מבוכה, ללא הודעות מזיקות בתוכנו וסותרות אשה את רעותה, העלולות להחליש את ליכודו של מחנה בני־החרוץ ולחזק את יריביו ושואיו.

יש להצטער כמובן על אשר ראש ממשלת ברית־המו"עצות פורר את ועידת הפיסגה עוד בראש החלה, אף אם לא היו לנו כל אשליה לגבי תוצאותיה; יש להצטער על תנאיו האולטימטיביים להתחלת המשא־ומתן. הרי בכל מקום אחר הוא ועושי דברו הם המטיפים למשא־ומתן ללא כל תנאים מוקדמים. — יש להצטער על התפתחות זו, שתוצאתה הגברת המתוחות — דבר שאנו דואי איננו מעוניינים בו. אולם מאידך, בל ניתפס להפרזות. אין לראות את ההתפתחות, כפי שכינה אותה ראש מדינה באפריקה, כי "המצב הוא מבהיל". אין הוא מבהיל; אף אם תגדל עתה המתוחות, יש לצפות לירידתה וחזור חלילה.

אולם מול העובדה שראינוה, בהתפוררות הפיסגה ב־ריו, כי אף נציגי מעצמות גדולות אינם מוצאים את הגישה הנכונה לבעיות המתוחות בעולם והפגתה, דבר שהוכח בהתנהגות האמריקאים והרוסים בפרשת המטוס — אגב, אין הערכה זו באה רק מפיו של אורח מדינה קטנה שכלנו; אף גיימס רסטון, הפרשן המדיני הראשי של ה"ניו־יורק טיימס", כתב על נושא זה בימים אלה: "הטרגדיה של ועידת פריז היא בכך, כי היא זועעת את אמון העולם בתבונתם ובכוח שיפוטם של מנהיגי שתי המעצמות המחזיקות את המפתח למחמה ושלוש" — מול עובדה זו, יש לתת את הדעת על מעמדן ומידת השפעתן של המדינות הקטנות בבעיות החורצות גורל עולם. הן אין זה רק ענינו של המעצמות הגדולות. המדינות הקטנות צריכות לחבוע לעצמן יתר השפעה, כי בגורלן המדובר.

חברי הכנסת הנכבדים, על רקע פרשת המטוס התעוררה בכל היקפה שאלה מיוחדת: המושג "הגנה לאומית עצמית" — מהו? מה מובנו, מה פירושו ומה גבולותיו של מושג זה, בסעיף 51 של מגילת האומות המאוחדות?

האמריקאים טוענים: נכון שטסנו מעל שטח ברית־המועצות במשך ארבע שנים צרופות למען גילוי סודות צב"איים, למען מניעת התקפת־פתע; טסנו, באין לרשותנו אמצעים אחרים לכך. שעינו זאת מתוך ההכרח של "הגנה לאומית עצמית". והרוסים טוענים לעומתם: אם יוסיפו לטוס מעל שטחנו מטוסים אמריקניים — אף אם בלתי מזויינים — מותר יהיה לנו להפציץ בטרילים את הבסיסים שהם ממריאים מטוסים אלה. ואף מעשה זה יהיה, לדעתם, בבחינת "הגנה לאומית עצמית".

לא אנו נשפוט במהות הפירושים, אבל ראוי, חברי הכנסת, לאלו גבולות מגיעים הם בפירושהם למושג "הזכות להגנה לאומית עצמית", כאשר הם חרושים שזה ענינם. וכל זה מדובר בין עמים שאין מצב מלחמה שרר ביניהם, בין עמים המדברים על דו־קיום בשלום. איך רשאי אִיפוא, בהתאם לזה, לנהוג עם שכלפיו הכריו שכוני מצב מלחמה, ואף מבצעים פעולות איבה בשטחים שונים ומבטיחים להשמיד את מדינתו מעניין לדעת מה דעת הגדולים כיום, לאור פִי־רושיהם האחרונים, בין מערכת סניני.

לא בלתי־חשוכה היא בשבילנו בעיה זו, לאור מצב המל־חמה וההכרזות וההכנות הבלתי פוסקות של אייכינו. אני רוצה להגיד בהקשר זה לשרת החוץ ולממשלה: ראוינו איך לא הבינותם לעמוד על מהותו האמיתית של המושג "הגנה לאומית עצמית". לפני מבצע סניני — בהיותנו מוקפים אויבים המאיימים גלויות להשמידנו — שענתם חזור וטעונו שא־סור לנו לנקוט כל יזומה, כי היא תהיה בחזקת תוקפנות.

המדינות שאינן מקיימות אתנו מגע הוא סטאטי וכמעט שאין לו סיכוי לגדול. לעומת זאת גדל והולך היקף מגעינו המדיניים והמעשיים בעולם ובתוך אזורנו, וככל שתגענה מדינות חדשות לעצמאות, כן ירבו ויטעפו קשרינו.

חובה היא לחזור ולהגיש שאין להתעלם מהגורם השלישי ולעלוני להיות מוכנים לעמידה במערכות אם תבואנה. אל לנו להיחשב לאשליה, שגורמים מדיניים שונים שוגים בה, כאילו ויתורים מצדנו בענינים אלו או אחרים יוכלו להביא להרגעה או אף לשלום עם שכנינו. עלינו לדעת כי כל עוד טועים אויבינו לחשוב כי המדינה טרם התבצרה, אין כל סיכוי להתקדמות לעבר השלום. הרי כאשר יכירו שכנינו בעצמת כוחנו הבטחוני, המשקי והמדיני, יבוא המפנה לשלום עמנו. מתוך כך מצווים אנו להוסיף ולפעול בכל השטחים האלה.

חיים לנדאו (תנועת החירות):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני שמח לברך בראשית דברי את שירות הבטחון בישראל על מבצעו הלאומי והאנושי הגדול, בהשיג ידו את רב הטבחים הנאצי, אדולף אייכמן עוד שורצים למאותיהם ולאליפיהם המרצחים והפושעים, על אדמת המרצחים ובמקומות אחרים, אשר הרימו גרון על בני עמנו להשמידם מתחת שמי השם. בטוחני כי רצון כל בני עמנו הוא ששירותי הבטחון וכל השירותים האחרים לא יחסכו כל מאמץ לתפוס מרצחים אלה, למען תשיג אותם יד הצדק והנקם. "תדרוף באץ ותשמידם מתחת שמי ה'".

כנסת נכבדה, שוב הועמד העולם על סף מתוחות בינ־לאומית. מלחמה קרה גוברת — זו כנראה התחזית הפוליטית, לפחות לחודשים הקרובים. אין ספק שכל האנושות שאפה ושואפת להרגעה, להפגת המתוחות כיחסים בין שני מחנות העולם. היא היתה ונשארה מעוניינת בכך שייפגשו ראשי המעצמות לבידור בעיות עולם ולחיפוש דרכים, לפחות למען ייצבו העמדות הקיימות ואי־העמקת התיגום. היו ודאי אף שרצו ונטו להאמין כי ניתן להגיע לא רק להרגעה, אלא גם לפת־רונות של ממש, אשר יובילו לדו־קיום, כדי שחשתיים התקופה אשר סיסמתה היתה "אנו נקבור אתכם".

אני מודה, לא היינו שותפים לאשליה זו. לא השתעשענו בה. בעיית היחסים בין שני המחנות בעולם איננה ענין לור־עבות פסגה מלאת חיובים ורוח טובה מופגנת כלפי חוץ. הבעיה היא בהתמודדות ואי־העמקת התיגום. בין העולה הקומוניסטי מחד, שלא ויתר על מטרתו להשתלט על האנושות כולה, ובין העולם החופשי והאדם בן־החרוץ, הרואה בעצם חירותו את מהות חייו ואת טעם חייו. וכל עוד לא ויתר הקומוניזם על מטרת השתלטותו זו, אין מנוס מהתמודדות, ותימשך גם המתוחות הבינלאומית. זו הבעיה המכרעת.

אף לא הנחנו, למרות המתוחות הקיימת, כי מאיימת על העולם סכנת מלחמה אטומית־טוטאלית. בתנאי הנשק הקיי־מים אין היא נושאת בחובה נצחוננו של אחד הצדדים, אלא הרה וחורבן כללי. איננו מאמינים גם כיום כי מלחמה כזו עלולה לפרוץ, אבל ההתמודדות תימשך, ומתהינה בה עליות במתוחות והקלות — מותנות בהתפתחויות ולוקליות, בתכסיס־כדאיות של רוח והפסד. יימשך גם הריגול לצורותיו השור־נות, כפי שהיה עד לפיסגה המפוררת — והסובייטים הם כידוע הראשונים בו — ולא הוא המחבל באפשרות התי־אורטית של הדרברות.

רוצים אנו לקוות, כי בהתמודדות זו לא יזכה העולם הקומוניסטי ולא ישלט על בני החרוץ בעולם. אבל על נציגי העולם החופשי להבין ולדעת לנהל את המערכה בקור־

וורם לאויבינו במורח התיכון. לאחרונה אף התבשרנו שהנה גם מטוס "מיג 19" עומדים להגיע לידיו של נאצר. ומומחים צבאיים מתחילים כבר לחשב חישובים לאור אספקת נשק זו הולכת וגוברת, אספקה העולה ללא ספק להגביר את המתיחות, ולאור העובדה שרוסיה שולחת לקצ"ם לא רק נשק, אלא אף מדריכים, ומאמנת צבאות ערב. וחברי הכנסת ודאי קראו בימים אלה על פתיחת אקדמיה צבאית-טכנית במצרים על-ידי ברית-המועצות. נוכח כל זה החלו לחשב חישובים אימתי ויכל להגיע אויבנו העיקרי, נאצר, לשעת הכוּח שלו, בו ינסה לכבוע את אשר הוא מכריז עליו.

שונים החישובים, ולא אכנס עתה לבעיית התאריכים. יש סבורים שהתהליך יארך מספר שנים מועט ביותר, ויש סבורים שהתהליך יארך יותר, אבל ודאי הוא, שעם גבור המתיחות, עלינו לפקוח עינים, עלינו להיות ערים יותר. בכלל אין החוות של ממשלנו הבטחוני בעשור השני לקיום מיזנת ישראל נראית קלה. שרת החוץ מסדה לנו היום על הידידות הגדולה שרוחשים לנו עמים רבים. גברתי שרת החוץ, העובדה הבסיסית של קיומנו היא: מצב מלחמה. אף שר הבטחון אמר לא מומן בוועיות מפלגתו, כי בעשור השני צפויים לישראל מבחנים בטחוניים קשים מאלה שבהם עמד עמנו בעשור הראשון. זו החוות הבטחונית והמדינית, זו "הכרבה" שממשלת מפא"י הביאה לעם ישראל לאחר שליטה במשך שתיים-עשרה שנה, ברכת יצחק לעשו: "ועל זה חרבך תחיה". צאו וראו: עם כל ההישגים, עם כל רשימת הישגים הפוליטיים, ששמענו עליהם היום, בהם הופעות של התזמורת הפילהרמונית ברחבי עולם, ביקורים של רבי מיזנה זרים בארצנו וקשרים ידיוותיים חדשים — ואני שמח על הקשרים האלה ויודע להעריך את חשיבותם — העובדה היסודית הקיימת היא: מצב מלחמה. סכנות גוברות והולכות, ועם גבור המתיחות במורח התיכון — מצב קשה עוד יותר.

אינני יודע אם משהו היה משתנה במתיכת ברית-המועצות באויבינו ובהגברת המתיחות המכוונת מצדה, אילו הצליח ראש הממשלה להיפגש עם ראש ממשלת ברית-המועצות. בוודאי, אין לשלול ממנו נסיון זה, זו זכותו. אני רק רוצה להעיר הערה אחת על דרך הטיפול בפגישה זו. מדברים דווקא בימים אלה בעולם כולו על דרכי טיפול נאותות ומתאימות במצבים ועניינים עדינים, כידוע, אין מסדרים סג" שות כאלה על-ידי הדעות ברמקולים בראש חוצות; לה שכל צינורות מתאימים, דיפלומטיים, מקובלים, וכאשר מסתדר הדבר — מוריעים עליו. מה קרה אצלנו? כאשר נשאל ראש ממשלת ברית-המועצות בפריז על הפניה הישראלית לקיום הפגישה עם ראש ממשלת ישראל, ענה בלגלוג ובולזלז רב, על לא שמע עליה כלל, וכאשר תימסר לו ריאה מה להשיב, על כך באה תגובת משרד החוץ בירושלים, כי הפניה נעשתה, כמקובל, באורח דיסקרטי, ונמסרה בצניעות הדיפלומטיים. נכון ונכון. אולם איך זה קרה שפתאום ניתן פרסום הפגישה? של שגירנו במוסקבה, שהלך לבקש מחדש קיום הפגישה? אם טיפול דיסקרטי בצניעות דיפלומטיים — למה פרסום סומבי של הפגישה? אני סבור שטיפול כזה פוגע, טיפול כזה אינו לכבודנו, אם כי אני חונן ואומר: זכותו של ראש הממשלה היא לנסות להיפגש עם כל מי שהוא סבור שפגישה כזאת תהיה לתועלת לנו, אם כי אני מטיל ספק לגבי התועלת בפגישה עם ראש ממשלת ברית-המועצות.

אם נחזור ונבחון במצב במורח התיכון, נראה שהתמורה אשר ציינתיה רבה עוד יותר. נאצר אינו רק מקבל את העזרה הכלכלית והסיוע הצבאי מברית-המועצות; למרות היותו שבוי בידי ברית-המועצות, הוא אף הצליח לפרוץ לו דרך למערב —

יחידים היינו באמרנו כי יוזמה כזו היא הכרחית, והיא מבר-ססת על זכותנו להגנה לאומית-עצמית-חוקית. ואלמלא שענתם מה שטענתם — אולי היו תוצאות המבצע שונות, ומצבנו כיום היה שונה לחלוטין, ואולי גם תמונת המורח התיכון כולה.

עם התפוררות הפיסגה — ואולי בגלל התפוררות הפיסגה — אני מוצא חובה להעלות מעל במה נכבדה זו את בעיית גורלם של יהודי רוסיה. כל עוד היו סיכויים שתתקיים הפיסגה, והיו שהאמינו כי תיווצר אווירה נוחה בה, חשבו רבים ואמרו: אל תעירו ואל תעוררו; אל תנסו להעכיר את האווירה בהעלאת בעיה העלולה להרגיז. תתקיים הפיסגה, אולי יתקדמו בה, ייווצר רקע נוח יותר ואפשר יהיה להעלות את בעיית גורלם של יהודי רוסיה בצניעות ומתאימים.

הפיסגה התפוררה. והיום, אולי במאוחר, מן ההכרח שישראל תעלה את בעיית גורלם של שלושה מיליוני יהודי דים ברוסיה. לגבי מצבם — העובדות ידועות, אם כי אולי רק חלקן התפרסמו; אין כל ספק שקיים שם לגבי בני עמנו ידיו רוחני, דיכוי דחי, החשדה מתמדת ואפליה בחיי החברה והכלכלה. אף מבלי להזכיר את המלחובקות, ידועה ההתנגלות היום-יומית המתמדת בנושאי הדת היהודית, ורק היהודית; ידועות הרדיפות כלפי רבנים ועסקנים דתיים, וכן מניעת אספקת המצות לפסח וסידורי תפילה ליהודים, וסגירת בתי-הספר היהודיים, זה מכבר. התהליך של עקירת הנשמה היהודית ברוסיה הסובייטית, הנמשך זה שנים, הולך וגובר. נכון, אין האנטישמיות תופעה חדשה בברית-המועצות, וכי ודאי אין סיכוי להתלשלה כאשר היא יכולה לקבל "השראה אוקראינית" מגבוה. על כן עלינו להרים את קולנו. אינני חושב שעלינו לתבוע "הקלות". יש יותר מדי אכזריות צי"ם — הכריז ראש מדינה זו ומנהיגה. ברורה ההכרזה ואף מסוכנת, ועל רקעה נותר לנו איפוא לתבוע תביעה אחת: "שלח את עמי". כן נתברר דבר גדול: דור שלם של חינוך קומוניסטי, חוך נסיונות הרעלת הנשמה, לא הצליח לעקור את הנשמה היהודית מקרב שלושה מיליון בני אחינו שם. חיה הירוחה, חיה האמינה והתקווה גם יחד.

אני חושב שחובה עלינו להעלות את תביעת "שלח את עמי" מכל במה אפשרית. איננו יכולים להתכחש לגורלם ולתעוים של אחינו ברוסיה. אין טעם לשתדלנות. ראינו את תוצאותיה, אין רוצים אפילו לדבר עם השתדלנים. חובתנו לפעול, וזו הדרך היחידה — אם קיימת דרך — להצילם.

לא תהיה מלחמת עולם, זוהי הכרתנו, על אף התפוררות הפיסגה. אבל ייתכן שהגבר המתיחות. ועלינו להציג לעצמנו מבחינת מצבנו את השאלה: איפה תגבר המתיחות? אני חושב שבאירופה לא תגבר המתיחות. העמדות שם מיוצבות. הונט יונות של ברית-המועצות ומדיניותה מכוונים ברגע זה נגד ארצות-הברית בעיקר. אין כנראה כוונה שתועמק התהום ביחסים בינם לבין צרפת ואנגליה. ייתכן איפוא שבאזור אי רופה לא תגבר המתיחות. אבל היא עולה לגבור במורח התיכון, באפריקה ובאסיה, ובשטח שארש ממשלת ברית-המועצות גילה אותו עתה כ"לעבענס-דראום" חדש — באמ" ריקה הלטינית.

במורח התיכון, האזור בו אנו חיים, כל הגברת המתיחות היא כמובן עניינו. אגב, לא חסיה בו מתיחות גם עתה. לא רק שלא חסרה כאן מתיחות, זה הן אזור מלא איבה, אזור בו שורר מצב בלתי נוח ומשמעים בו איומי השמדה. כל נשכח שהמצב באזור החמישי מאז העיסקה הציבית-מצרית. מאז גדלה האיבה ולובנה, בהתבססה על נשק מודרני, ההולך

ורק היא מספיקה? אני מסופק, ואני חושב שיש לעשות עוד משהו. אני חושב שאחד הדברים המכריעים לקיומה של הידידות עם עמי אפריקה והעמקתה הוא: הבשורה שעלינו לשאת בתוכם, שאומת קטנה יכולה לבנות חברה חופשית ולקיים עצמאות לאומית. זו הבשורה הראשונה.

והדבר השני הוא זה שביטא אותו נציג קונגו שהיה בארץ. אין ספק שעמים אלה כמהים לערכים חברתיים ומר" סריים חדשים. וכך אמר נציג קונגו בירושלים: „אנו מצפים כי כשם שישראל הקדומה נתנה לעולם את התנ"ך — תתן ישראל המודרנית לעמי אפריקה תנ"ך חברתי וכלכלי חדש". ביבשת אפריקה, לרכוש בה ידידות. יש לנו יתרון על שני המתחרים בנו על ההשפעה באזור זה של העולם. אין רואים אותנו בו כגורם הרוצה להשתלט. איננו גורם קולוניאלי; איננו גורם אימפריאליסטי. אנו רוצים בידידות ומוכנים לתת תמורה ערכי מוסר, ערכי חופש, אף ערכי כלכלה, מדע וחברה. אך יחד עם זאת עלינו להסביר את מטרת חזירתנו של נאצר לקונטיננט, את שאיפתו האימפריאליסטית ואת מגמת החזירה הקומוניסטית. עלינו להסביר את הדברים. אם נוסף לדרך בה הלכנו עד כה, נעשה את אשר ציינתי, אני מקווה שנתקדם ונרכוש ידידות דווקא בשטח הנמצא כעורפו של נאצר, — ויש לזה חשיבות לא מעטה.

ברצוני לעמוד עתה על בעיית סואץ. נדמה לי שהולכים ומישטטים בהכרתנו הערך והחשיבות של מעבר חופשי בסואץ. תופעה זו היא חמורה ביותר ועלולה להוביל להשלמה עם המצב. והנה מזדקרת דווקא בימים אלה שוב החשיבות הרבה של מעבר חופשי בתעלה ומתברר שהיא לנו דרך חיים. שרת החוץ הכירה קודם את בעיית קשרינו עם השוק האיירופי והביעה תקוותה, שאמנם ייוצר בו איזה ארגון גג בו נוכל להיכלל גם אנו. הסחר העיקרי שלנו כיום הוא עם אירופה. התפתחותנו הכלכלית, רמת חיינו ותעסוקתנו תלויות כיום בסחר שלנו עם אירופה. מה יקרה, חלילה, אם פרשת היחסים המסחריים שלנו עם ארצות אירופה, מפאת היווצרות ארגונים אירופיים כלכליים, תסתבך והסואץ יישאר סגור? הסואץ סגור — פירושו, שדרך הסחר הישראלי לאפריקה ולאסיה סגורה ונעולה. גורמים ממשלתיים ניסו לשעשע אותנו באשליה שמפרץ אילת פתוח ויכל לשמש תחליף לסואץ. בוודאי, כל אחד מאתנו שמח ורוצה שהנהל הדרומי של ישראל יתפתח, יגדל, אבל מבחינת ההובלה, מבחינת מסחרית, עדיין אין הוא יכול להביא, לצערנו, תועלת רצינית; מבחינת היצוא בוודאי שלא. הובלת סחורה מפנים הארץ לאילת עולה לפעמים יותר ממחיר הסחורה בנמל שאלינו אנו רוצים לייצא. גם ההובלה הימית דרך אילת עולה 2 דולר יותר על כל טונה סחורה מאשר דרך תעלת סואץ. מבחינה כלכלית, מנקודת ראות של הסכנה העלולה להיות צפויה לסחר שלנו בא"ר רופה — דרך החיים שלנו הוא סואץ, והוא סגור.

עובדה היא, כי מאז מבצע סיני ועד היום הוחמר המצב ביחס להשטת סחורותינו בסואץ, אף מבחינה מדינית, מבחינת היגיון המדיני לזכותנו לשייח חופשי בסואץ. שהוכרז באר"ם, הוחמר מצבנו. עוד בתחילת 1957 הודיע נשיא ארצות-הברית: „אין זה עולה על הדעת כי מצרים תמנע מישראל את המעבר בתעלה, ואם תעשה כן — תצטרך משמחת האומות לטפל בכך". זה היה בתחילת שנת 1957. ובאביב 1960 הודיע סגן מוכרז המדינה דילון — אמנם תוך הודעה כי הוא תומך בחופש השייח בתעלה — כי „בעיית המעבר בסואץ לישראל ומטעניה היא חלק מבעיית יחסי ישראל ערב".

שרת החוץ ציינה קודם את יחסי הידידות השוררים בין

לארצות-הברית. אנחנו מתפארים בסיוע הגדול שאנחנו מקבלים מאמריקה — ויש כמובן להעריך סיוע זה ורואים בו הישג מדיני רב. אני חושב שנאצר קיבל מארצות-הברית במשך השנה האחרונה סיוע בצורות שונות המסתכם בסכום של 100 מיליון דולר, כלי תופים וכלי מחולות. ברור כי הסיוע הכפול, הצבאי והכלכלי, ממורח וממערב, — ברור שזה מגביר את כוחו, מחזק את מעמדו ודוחף אותו לנסות ולהוסיף להשתלט. אין לקבל כקביעה פוליטית מוצקת ועומדת את העובדה שהוא לא הצליח בשנים האחרונות להתקדם בביצוע שאיפתו להקים אימפריה מן האוקיינוס האטלנטי ועד למפרץ הפרסי. הוא לא ייתר על חלומו. עוד ניסח. ובתהליך הזה, המהווה ראשית כל סכנה לנו, אנו סטטיסטים. האזור בו אנו חיים, אנו משאירים אותו לנאצר כשטח פנוי לפעולה, להגשמת שאיפתו להקים את האימפריה שלו מן האוקיינוס האטלנטי ועד למפרץ הפרסי. כאילו אין הדבר נוגע לנו כלל. האם לא ראתה הממשלה במשך כל השנים — והסכנה תשומת לבה לכך — כי באזור הזה חיים מיליוני ברברים, המהווים דוב במריקו וטונים, ואשר אינם רוצים לחיות תחת שלטון הוליגה העריבית באזור הזה חיים כ-5 מיליון נוצרים, אשר אינם רוצים שנאצר יהיה השליט עליהם. באזור הזה חיים 400 אלף עלווים, 200 אלף כורדים ולמעלה 100 אלף דרוזים, אשר אינם רוצים לחיות תחת שליטתו של הרודן המצרי. יש להם שאיפות לחיים לאומיים משלהם. לאחרונה גם הופיעו סימפטומים מובהקים לקיומה של כמיהה זו: בברזיל הפגינו לבנונים נגד המשלחת המצרית שביקרה שם; הכורדים הצילו את קאסם מהשתלטותו של נאצר והנוצרים בלבנון היו ומהווים סכר בפני השתלטותו של נאצר בלבנון. אני חושב שלכל המיעוטים הלאומיים האלה יכולה ישראל להיות לסעד ולעזר. בתוכם יכולה ישראל לחפש ידידים וגם למצוא אותם. והרי אנחנו זקוקים לידידים, קודם-כל באזור הזה, שעליו רוצה נאצר להשתלט. חברי הכנסת בוודאי זוכרים את מירדת הדר"ר זים בסוריה בזמנו. ידוע שהם ציפו לעזרה מצדנו, אך לא הושטנו להם עזרה זו, אם כי בהושטתה יכולנו ליהפך לדגל לכל הלאומים המדוכאים במזרח התיכון.

דוד הכהן (מפא"י):

האם יש לך מנדט מהם?

חיים לנדאו (תנועת החירות):

אין לי שום מנדט. מדיניות וניהולה אינם מצריכים מנדט; זהו ענין של יוזמה, תעוזה, אנליזה, הגיון; וזהו גם בעיה של נסיון. אינני חושב שמיעוטים לאומיים אלה יחששו שמא נשתלט עליהם. אין להם חשש כזה. להיפך, יש להסביר להם כי יש לאלו ישראל לעזור ולסייע בידם. אני חושב שאנחנו זכאים לכך גם מבחינה מוסרית, גם מבחינה מדינית.

גברתי שרת החוץ, במדיניות דרושה העזה ולא שיגרה. חובת המדיניות הישראלית לחפש דרכים, לפרוץ את הטבעת המתהדקת סביבנו. הנה אחת הדרכים לפרוץ טבעת זו.

ובעמדי בפרשת רכישת יידיים, אני רוצה לנגוע ביחסים שלנו באפריקה. נכון, יש התקדמות בשטח זה, יש התקדמות באפריקה. נתגלתה יוזמה, יוזמה טובה, לחיפוש יידיים ומצאי אתם. ואני רוצה לשאול: האם הדרך בה הלכנו עד כה, והיא דרך של סיוע טכני, דרך של סיוע מדעי, דרך של סיוע כלכלי וצבאי — האם דרכים אלו בלבד יספיקו לנו על מנת לרכוש ידידות בין עמי אפריקה ולבססה? עלינו לדעת: מולנו התחרות רצינית גם של רוסיה הסובייטית וגם של נאצר — התחרות רצינית ביותר. יש כבר סימנים לבלחותיה של נאצר באזור זה, והשאלה היא: האם הדרך בה הלכנו עד היום היא

ולבני בניהם. אבל כל עוד לא הושג איחוד זה, לא תיתכן כל החזרת פליטים. וטוב להגיד את הדברים האלה בטרם ינטו להפעיל עלינו לחץ כלשהו.

עוד מלים מספר על בעיית החרם.

זה 12 שנה שארצות ערב מפעילות נגד מדינתנו, פרט לכל האמצעים האחרים, גם חרם כלכלי. אני מצטער להגיד שהן מפעילות חרם זה באין מפריע. אינני נכנס ברגע זה לשאלה: מה הן הצלחותיו ומה הן איה הצלחותיו. אני יודע כי יש בתוכנו כאלה שיבואו ויגידו: מוטב לנו שהיה חרם. התגברנו על בעיות שונות הודות לחרם הזה. בנינו, התקדמנו, התגברנו. אך האמת היא, כי החרם הזה פגע בנו קשות ובמשך שנים ארוכות היו מכותיו ושיירות ועקיפות. היו שנסוגו מישראל תחת לחץ החרם והיו שנמנעו מלבוא אלינו מחמת איומו. והממשלה לא הגיבה, אם כי נדרשה לא פעם להגיב ולהשיב מלחמה שפרה. קיים היה חשש בלתי-ימובן לי, שגם היום שמעתי אותו בדבריה של שרת החוץ בנגעה בבעיה ובהצעתה, כי נצטרך להביא את הענין לפני האו"ם. ישועתנו בענין החרם תבוא ממר המרשילד, כפי שהיא באה ממנו בבעיות אחרות. אני חושב, גברתי, כי אין זאת בעיה של האו"ם. הבעיה ידועה, היא גלויה, החרם מופעל, ובמצב זה של חרם מופעל, וזכותנו המלאה היא להפעיל חרם נגדי ולהכות את האויב בנשק שבו הוא מנסה להכות בנו. וזכותנו המלאה היא ואין מה לחשוש. אין צורך לתת פרסום לדרכי הפעולה, אבל על עצם זכותנו לחרם נגדי יש לעמוד ואף להכריז עליו. יש לנו כל הנתונים לצאת למערכה זו, יש לנו אפשרות להשיב מכה. העולם היהודי הוא גדול, הקהילות היהודיות מפורזות ברחבי העולם. אמצעי מסחר, צינורות מסחר ותעשייה לא מעטים הם בידיים יהודיות. אבל אני אומר: לא רק אל יהודים יש לפנות במערכה צודקת זו. יש לפנות לכל היידיים האפשריים שלנו, הרואים בפעולת החרם, בפעולה הנאצרת האנטי-ישראלית, לכל שטחיה, סכנה לא רק לנו, אלא סכנה רחבה יותר.

המערכה הזאת היא לגיטימית. ואם לא נעשה דבר במשך שתיים-עשרה שנים, הרי הגיע עתה הזמן לפעול. אין זה סוד כי לפני כמה חודשים נפתחה מחלקה מיוחדת במשרד החוץ לחקירתה של הבעיה. הדבר פורסם בעתונות. אין מה להסתיר. אבל הבעיה איננה ענין לחקר בלבד. היא קוראת למעשים. ואמנם, אין כל בטחון שמעש נגדי יפסיק את החרם נגדנו, אבל קיים לפחות הסיכוי כי יחליש את האויב, ואף בכך יכול להיות הישג רציני.

עלי לסיים. נדמה לי כי סכנה היא להשתעשע בהצלחות, אף אם פה ושם יש הצלחות, ואנו שמחים שיש הצלחות. עלינו לראות ראשית כל את המציאות, עלינו לראות את בעיית היסוד של מדינתנו המוקפת אויבים המאיימים עליה להשמידה. זו הבעיה הקובעת. עלינו לנקוט בכל הדרכים למען לא יזחזח המצב. יש לדאוג לא רק לאי-אבדן עמדות קיימות, יש לרכוש עמדות חדשות, יש לרכוש יידיים, לגייס דעת קהל ולהרחיב את הפעילות המדינית גם באזור שלנו ומסביב לו.

מאיר ארגוב (מפא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אין יהודי בארץ שלא יצטרף לברכה לשירותי הבטחון הישראליים על תפיסת אחד מראשי הטבחים.

עזרא איכילוב (הציונים הכלליים):
מסור קצת פרטים.

מאיר ארגוב (מפא"י):

אם תהיה חבר בוועדת החוץ והבטחון, אולי תשמע,

ארצות-הברית וישראל. נכון, קיימים בשטחים מסויימים יחסי ידידות, קיימים יחסי ידידות בין העם האמריקני לבין העם הישראלי, בלי ספק. אך אין להתעלם מן העובדה, כי לגבי אחת הבעיות החשובות לנו ביותר — השיט החופשי בסואץ — הוחלטו מאד על ידי עמדת מחלקת המדינה של ארצות-הברית. זו כבר לא אותה העמדה שהיתה קיימת מקודם. אני מנסה לנתח ולהבין מה גרם לעמדתה זו של ארצות-הברית לגבי בעיה שהיא בשבילנו מן הראשונות במעלה. אבל כדי להבין זאת, יש לראות קודם איך נהגה ממשלתנו בענין זה. האמת היא, כי ראשית כל נסוגה ממשלתנו מבחינת תביעתנו לזכות השיט החופשי בתעלת סואץ. הממשלה תמכה את יתדותיה, מבחינת הבטחת השיט, כשניים: בהמרשילד ובנאצר. בסופו של דבר נסוגה הממשלה והסכימה ל"פשרה" של המרשילד, לפיה יש לקבל את תנאיו של נאצר להשטת סחור רות ישראלית בסואץ. "אסטיפאליאה" היא הזכחה לכך. נכנעתם לתכתיב של נאצר, לפיו המעבר של סחורותינו בתעלה יהיה בתנאי מכירת הסחורה פ.ו.ב., "פייר טריידינג" וללא פרסומת. קיבלתם את התנאים האלה, הסכמתם להם. אינני מבין איה התבונה שלכם. ניסיתם להפקיד את חופש השיט לסחורותינו בידי נאצר, ברצונו הוא, ובתיווכו של המרשילד.

אין לי כל ספק כי מה שאמרה שרת החוץ, לגבי "ההסדר" עם המרשילד בקשר ל"אסטיפאליאה" — היא הצודקת ולא המרשילד. אני בטוח בכך. אני מניח שמר המרשילד אמר לה, כי יש לו יסוד להאמין שבתנאים הידועים מוכן נאצר להעביר את האניה. אני מאמין בכך. אבל איך זה נתפסים לנאיביות כזאת? למה עולת המרשילד? ולסמוך על פשרה שהמרשילד עשה עם נאצר? הן היתה בעצם ההסכמה ל"פשרה" משום נסיגה ומשום ויתור על עצם הזכות לשיט ישראלי חופשי בתעלה. ונוסף לכך הנחתם שנאצר יקיים את דברו והמרשילד יסייע לנו. איוו נאיביות ואני קושר, גברתי, את ענין השינוי בעמדתה של ארצות-הברית עם ענין הנסיגה שהממ"שלה הוכיחה בשאלת העמידה על זכותנו למעבר חופשי בסואץ.

אבל למרות כל זאת נצטרך להמשיך במערכה המדינית על זכותנו לשיט חופשי בתעלה. ואני רוצה להזהיר ולתבוע, כי עלינו לנהל מערכה זו על בסיס אחד ויחיד, והוא — זכות מלאה ללא כל פשרות. כי על פשרה כל זעיק, אך תערער את עצם הזכות הנתבעת. וברצוני להוסיף תוצה מעשית. אין טעם לשלוח אניות הנושאות דגל מדינות קטנות. הן אינן משמשות מכשיר להבקעת נתיב זה. אני חושב שיש לנו בשטח זה נסיון ויש להסיק את המסקנות.

ארשה לעצמי להעלות בעיה ששרת החוץ לא העלתה אותה היום, לצערי. ייתכן שנעמוד בזמן הקרוב מול לחץ מהדוש בקשר לבעיית המלטים, וייתכן אף מול הדרישה להחזרת חלק מהם למדינתנו. סינטור פולברייט עומד כנראה לחדש עלינו מערכה זו. ראש הממשלה הצליח כנראה לשכנע אותנו רק לגבי התיאוריה החדשה בדבר יציאת מצרים. עמד תנו בפרשה זו חייבת להיות ברורה, הדרש-שמעית. אי-פעם פתחה הממשלה פתח ואני מקווה שהוא נשכח ואיננו קיים עוד. כיום העמדה שלנו בענין לחץ כזה, אם יבוא, חייבת להיות איתנה. אין ישראל יכולה בשום פנים ואופן להחזיר פליטים ערביים לתוך השטח שבין קווי שביית-הנשק. החזרה כזאת היא בלתי-אפשרית לארץ המחולקת והמבוזרת. יש פתרון היסטורי-קונסטרוקטיבי יחובי לבעיה: איחודה מחדש של ארץ-ישראל. בארצנו המאוחדת יש מקום, כפי שאמר זאב ז'בוטינסקי, למיליונים רבים של יהודים, לערבים, לבניהם

בקונטיננט שלנו, משמעות מיוחדת לנסיעת ראש הממשלה ולביקורי שרת החוץ.

הייתי מקדים את הביקור של שרת החוץ ומגדירו כזי" נוק מדיני לפגישה עם עמים גדולים וקטנים ביבשת אסיה ואפריקה ובאמריקה הלטינית. לאחר מכן בא מסעו הגדול של ראש הממשלה.

ביבשת אמריקה ביקרה שרת החוץ במדינות אלו: באר" גנטינה, אורוגוואי, צ'ילי, מכסיקו, ונצואלה, בראזיל, פרו, נואטמלה, סאלואדור, פאנאמה, וכן השתתפה בעצרת באר" צות'הברית. באפריקה המערבית ערכה ביקורים: בגאנה, לי בריה, סיארה-ליאונה, קמרון, גינאה, חוף השנהב, דאקאר. וזאת מלבד שני ביקורים בארצות-הברית. אני מדגיש: היה זה זינוק פוליטי רב-אונים להביא את דבר ישראל למדינות גדולות וחדשות, ולהבהיר להן את מדיניותה של ישראל. ובטרם אגע בנסיעתו של ראש הממשלה, הרשוני נא לעמוד על שתי עובדות.

במשך שלוש-ארבע שנים אלו היינו עדים לארבע ועידות אסיאתיות-אפריקניות: ועידת באנדונג, שתי ועידות בקהיר, וועידה אחרונה בקונקרי. אם כי בוועידות אלה לא השתתפו תמיד ממשלות, כל נתיחה בקלות-ראש למה שהתהווה בהן. היו שם באי"תו של מאות מיליונים. ומאחרי ועידות אלה התייצבו שתי מדינות אדירות, האחת בכוח השנאה והאיבה ובכוח הדת המוסלמית, והשנייה, היא ברית-המועצות, בכוחה היא: בוועידות אלה היתה לא רק הסתה נגדנו, היו אלה ועידות עוינות לישראל. היתה בהן התנכרות מחלטת לזכות השחרור של העם היהודי. נעלמה מעיניהם הטרגדיה היהודית, נעלם מהן גם הטבח במשך שנות המלחמה, ראו בנו "עמדה קדומית" לאימפריאליזם האירופי והאמריקני גם יחד ...

על רקע ההחלטות בוועידות אלה, אשר היה להן הד רחב בעולם המדיני ובעולם האסיאתי והאפריקני, יש לראות את פעולת משרד החוץ ושרת החוץ "רכישה עמים אלה והגברת ידידותם אלינו, ואת הזינוק שכעשה ביבשת האחרונה ובשנתיים האחרונות וההדים שהיו לנו על הוועידה הסוצ' יאלימטיה בחיפה. בפגישות אלה באנו במגע ישיר עם נציגים של עשרות מיליונים עובדים, נוסף על רכי מדינה, אנשי תרבות, אנשי מדע ואנשי מוסר. נפגשנו עם האינטליגנציה של העמים האלה ועם המוני העם. לעומת ועידות בנדונג וקהיר נעריך יותר את הפעולה המדינית הענקית שנעשתה.

חבר-הכנסת לנדאו, איש חירות, אומר בקלות: אין זה מספיק. ארבעת הדברים שאנחנו נותנים — קשר בטחוני עם עמים אלה, קשר כלכלי, קשר מדיני וקשר חברתי — אינם מספיקים, צריך להביא להם עוד משהו. ציפיתי לשמוע מה יהיה אותו דבר נוסף, והוא אמר: ערכי מוסר, או — התנ"ך. אני מברך על הפמנה הגדול שחל בפסיכולוגיה של אנשי חירות, אם אמנם חל מפנה כזה שמתחילים פתאום להעריך ערכי חברה וערכי מוסר. כי הרי אנחנו מתוכחמים כאן לא פעם על מפעל תנועת הפועלים בארץ, על הסתדרות העובדים בארץ, על המשקל המשקי והקואופרטיבי של הפועלים בארץ, על האור הקורן מהם לעמנו ולעמים אלה אשר מוקסמים ממנו, ואז אנו שומעים בענין זה ביקורת אחרת לגמרי. והנה הביא לנו חבר-הכנסת לנדאו "גשק חדש": בנוסף על ערכי החברה, שאנו לא רק מטיפים להם אלא נותנים להם דוגמת חיים בארץ הזאת, בנוסף על דרכי הכלכלה וקשרי הכלכלה והעזרה הכלכלית, בנוסף על העזרה המדינית והעזרה הבטחונית, גילה הוא דבר נוסף: ערכי מוסר. אולי הוא מתכוון רק לתנ"ך. ואני מודה ומתודה: עמי אירופה הנוצריים מכי

הדבר הזה נחאפשר הודות לעובדה אחת ויחידה: קיו" מה של מדינת היהודים. זו הפעם הראשונה בהיסטוריה של הרדיפות, בתולדות הטבח של עמנו, שראש טבחים יעמוד למשפטם של היהודים עצמם. אין דוגמה כזאת.

(ק ר י א ה : חוץ מהמן.)

המן לא נמסר ליהודים. אחשוורוש בעצמו שפט אותו. אין דוגמה בתולדות הטבח של עמנו, שטבח יהודים, שוחט והודים, עמד למשפט יהודי. זה אופשר רק הודות למדינה, זה כמו שבפעם הראשונה בהיסטוריה שולמו פ" צויים בעד גול רכוש יהודי. שני אלה מסמלים את ערך המדינה וגדלה ואת המהפכה הגדולה שאירעה בחיינו.

חברי הכנסת, שמענו סקירה מקיפה ורצינית של שרת החוץ, על רקע ענינים כבירים. ונזכרתי בסיפור של ארל" זורוב. הוא אהב לטעם בוויכוח מדיני עובדה של הא"טלני טיקי: בזמן שרב החובל מספיק להעביר את האניה דרך גושי והררי קרח, נמשך עדיין הירקות עולמיים, ומדיין, ואין רואים כלל שהאניה עברה בינתיים גושי קרח גדולים ומסוכנים הודות לרב החובל.

אני מרחם על בא"כוח האופוזיציה, שלא מצא אפילו סעיף אחד רציני להיתלות בו בחוץ ביקורתו, והפליג בע" קר לעצות לעמים גדולים, לראשי מדינות, לוועידת הפסגה. המאורעות בעולם בימים האחרונים הוכיחו בפעם המאה שאנו שלובים ושזורים במעגל מאורעות עולמיים, וכן ש" רה ומשולבת המדיניות הכללית במערכת כוכבי הלכת הגדו" לים. אין לחשוב בקטגוריות מלפני שנתיים ושלוש שנים. יש לקבוע את התמורות כפי שהן כיום, גם כמעגל הכללי וגם כמעגל הקרוב לנו יותר. מדי פעם בפעם עוברת נקר" דת'המוקד העולמי ממקום למקום. תחילה קוריאה, אחר כך הודוסי"ן, ולפני כן — ברלין, אלג'יר, המזרח התי" כון, עוד פעם ברלין, עד הזעזוע האחרון. וכל זעזוע כזה נותן את סימניו בסימיומורף של המזרח התיכון. המפה המדינית משתנה במהירות מפתיעה. לעינינו משתחרר קונ" טיננט אפריקאי המונה 230 מיליון נפש. עמיו עולים על הבמה המדינית, הלאומית, הכלכלית. עמי שלישים מהאנושות המרוכזים באסיה ובאפריקה משלימים את שח" רורם המדיני, וכוחם גדל והולך. הם משליכים כוח זה על כף המאזניים הבינלאומיים. כן שונחה מפת א"ם ושנו" חלא הכוחות בתוכה. חלו זעזועים ורעידות מדיניות בי" בשת אמריקה הלטינית. המלחמה העקובה מדם באלג'יריה נמשכת, ולא השקיטו אותה כל ההצהרות המדיניות הכנות והישרות. הזעזוע בדרום אפריקה מנבא רעידות נוספות. הקומונוולט הבריטי הולך ומקבל צורה של חבר גזעים מגור" ניס, ופניו אינם כתמול שלשום. התמורות הפנימיות במזרח התיכון לא פסקו אף הן. הבריתות הבטחוניות והמדיניות באירופה התגבשו עוד יותר. והמלחמה הקרה נגדנו לא ססקה אף לרגע.

בצדק ציינה שרת החוץ: ההסגר בסואץ והחרף, גבר החרם, מתנהלת הסתה מדינית נגדנו בכל יבשת אפריקה ואסיה, כמו באירופה, עלידי הליגה הערבית, ובראש מצרים והפסיקה את הבריתות המלחמתיות והחרור הריב נגדנו וממשיכה בו בקנה-מידה בינלאומי. ועל הכל — זרם הגשק לא פסק למצרים ולארצות ערב. נוצר פער בטחוני, ומאון הכוחות נפגע פגיעה חמורה, דבר שמאיים על היציבות המדינית והבטחונית ומגרה את אויבי ישראל להתמיד באיבה ומעודדים לפעולות נקם בכוא השעה.

על רקע תמורות אלה, תמורות בינלאומיות ותמורות

האז"ם בענין חלוקת ישראל, אם בשאלת הנייטרליות, שאלת השילומים או שאלת היחסים עם המערב — תראו תמיד את אותו הדבר ואת אותה העמדה מצד שני המתנות העויי נים לישראל. כמוכּוּן, האופוזיציה עושה זאת מתוך נימוקים יהודיים כנים ואמיתיים.

נוכחנו לדעת בימים האחרונים, כיצד אפשר לנהל מדיניות יהודית, שיש בה משום תחושה מדינית נכונה, שאין למדוד אותה רק על-פי התוצאות למחרת היום, אם כי אני מקווה שהיא תיתן פרי תוצאותיה בתחום המדיני, הכלכלי והבטחוני גם בטווח קרוב.

לנהל מדיניות יהודית במדינה ללא תורשה של אלה שנים, מדינה שהיא בסך הכל בת שתיים-עשרה שנה ויש בה 2 מיליון נפש, בתמורות הפוליטיות הכבירות שבועולם, ולה גיע לשורה של השגים, המתבטאים בהבנה ובאווירה אהדת, ודווקא באווירה "הקרה" השוררת בעולם, — הרי זה אומר דבר מה. וכימים אלה מביאים את דבר ישראל מפה אל פה למדינות האדירות ולמדינות הקטנות יותר, לאלו השולטות בעולם והמכוונות את מדיניות העולם, ולאלו שמחר תעלינה על כמת העולם — אל יהי דבר זה קל כענייכם.

מדיניות ישראל כיום מבוססת על ארבעה דברים, ואינני יודע אם מישוה יכול להוסיף עליהם.

א. ערובה והגנה על הסטאטוס-קו, כלומר אינטגרציה וריבונות. פירוש הדבר, שלמות הגבולות ועצמאות. לא לתת אף זרת אדמה ממה שיש לנו. לחברי ועדת החוץ והבטחון ניתנה ההודמנות לבקר בגבול הצפון. נזמה לי שכל מי שראה בעיניו, נוכח לדעת מה פירוש ריבונות: אדמה יהודית מעובדת, כל שחיל, כל שריג גפן, כל עץ תפוח, כל תלם, כל רגב אדמה, כל אלה מבטחים את הריבונות על שטח הגבול. אין אף זרת אדמה אחת שאינה מעובדת. רק אלה שראו זאת כמו עיניהם יוכלו להעריך את עבודת המתיישבים, ולדעת ריבונות אמיתית מהי.

הוא הדין בגבולות במי הכנרת. ולעומת זאת מזוקרת הסכנה בנגב ובערבה לעומת מה שראינו בצפון.

אליהו מרידור (תנועת החירות) :
לפי החוק הבינלאומי אלה הם רק קווי שביבת-הנשק.

מאיר ארגוב (מפא"י) :
קווי שביבת-הנשק ערכם כקליפת השום אם אין עובד האדמה מעבד את האדמה הגובלת עם המדינות הערביות.

אליהו מרידור (תנועת החירות) :
הסתייגתי מן המושג גבולות.

מאיר ארגוב (מפא"י) :
מי שראה את העבודה הזאת נוכח לדעת שכאשר אנחנו מדברים על ריבונות ישראל, אנו מתכוונים לכך שלא ניתן אף זרת אדמה אחת שלנו. נקודה זו הבהרנו לכל רבי עולם.

ב. אנו דורשים ערובה של ארבעת הגדולים לגבולות — וספק רב אם יסכימו לכך — אבל במשך שנים רבות שמענו ביקורת שאילו הצענו זאת לכל ארבעת הגדולים, כי אז בוודאי היינו מקבלים אותה. בא ראש הממשלה והציג משאלה-הצעה זו פנים אל פנים לכל אחר מהם בפגישה שנפגש אתם. דבר זה ידוע בעולם כולו. נוראה כיצד יכול דבר.

ג. זכותנו בהגנה על אילת. אין זו שאלה של מחירי אכספורט ואימפורט. עובדה היא שבמשך שמונה שנים היה נמל אילת סגור ומסוגר. עובדה מכרעת מדינית, בטחונית וככלכלית, שלאילת ומאילת שטות מאות אניות חששיות, והנמס זה ידוע בעולם כולו. נוראה כיצד יכול דבר.

ד. זכותנו בהגנה על אילת. אין זו שאלה של מחירי אכספורט ואימפורט. עובדה היא שבמשך שמונה שנים היה נמל אילת סגור ומסוגר. עובדה מכרעת מדינית, בטחונית וככלכלית, שלאילת ומאילת שטות מאות אניות חששיות, והנמס זה ידוע בעולם כולו. נוראה כיצד יכול דבר.

רים את התנ"ך אלף שנה. הדבר לא עמד במבחן. אם יש חשיבות לערכים המוסריים שלנו, הרי זה באשר הם מוגשים עלינו אומה ריבונית על אדמתה היום. שאם לא כן, צריך היה להסיק מסקנה מאלפי שנים של הפצת ערכי המוסר שלנו בין עמים אחרים, וזה לא הועיל בהרבה. רק כאשר ערכים אלה ניתנים מתחומי המדינה על רקע של מציאות חיה, של הגשמה חיה, של דוגמה חיה, יש איון קשבת ולב הולם לערכים מוסריים אלה.

אמרתיו שהיה זה זינוק ראשון של שרת החוץ ליבשת הזאת. לאחריו הלא המסע הגדול של ראש הממשלה. הוא נפגש עם נשיא ארצות-הברית, עם ראש ממשלת אנגליה, עם ד"ר אדנאור, ועומד להיפגש עם ראש ממשלת צרפת. היה לזכר הזה הר עצום. זה כמעט שינה את מעמדנו הביני לאומי, מבחינת ההקשבה לנו — לא מבחינת פתרון שאלות. והעוץ בציון עקב ברטט של קדושה אחרי המסע הזה. לאחר כשלוש ועידת הפסגה הזדקק עוד יותר ערכו של מסע זה.

אך חברי-הכנסת לנדאו אמרו: הטיפול בפגישה עם מר חרושצ'וב לא היה בסדר. אילו היה בידו — היה מטפל בו אחרת. זאת הוא אומר בקלות, לא באסיפה ערב בחירות, אלא לחברי כנסת, לאנשים בעלי הכרה. יחסי עמים ענקיים נכילים בדברים אלה. האם כל בעיות העולם במשך חמש-עשרה השנים האלה נפתרו: בעיות המלחמה הקרה, פירוק הנשק, היחסים בכרלין, בהודו-סין, באלג'יר, בטיבט, בפיא קיסטאן, בהודו — ובמזרח התיכון? האם כל הבעיות האלה נפתרו על ידי גדולי העולם? אך יש הבדל קטן: הם מונים מאות מיליונים, להם יש "יורש", אווירון העולה לגובה של 80,000 רגל, להם יש טילים וספונטיקים. כלום פתרו ביניהם את השאלות? רק במדינת ישראל לא הצליחו במשך שתיים-עשרה שנה לפתור את בעיות ישראל-ערב? ומוסיף חברי-הכנסת לנדאו: "על חברך תחיה". את זה נוהן הוא למדינת ישראל, ליד ערכי המוסר. על חברך תחיה!

אני רוצה להגיד משהו לאופוזיציה, ולא דווקא לחברי חירות בלבד. בקשר עם פגישת ראש הממשלה עם הקנצ'ר הגרמני, האופוזיציה בביקורת על המדיניות היהודית, — ביקורת שבאה מצדדים שונים, סטרייטים יהודים כמוני ונאמי נים כמוני, אף לא כחוט השערה פחות — ביקורת זו היתה לא פעם וזה עם הביקורת שמתחו מדינות ערב וברית-המו"ע. את המסע של ראש ממשלת ישראל ליוו בהסתה גדולה שתי מדינות — מצרים והליגה הערבית. והרדיו הסובייטי. הם שלחו את חציהם במדינת ישראל, לא רק בגלל המגע עם אייזנהאור — הם ניסו להפריע — ולא רק בגלל המגע עם מקמילן, אלא בעיקר בגלל המגע עם הקנצ'ר הגרמני. זה מגוחך, אבל זוהי אחת העובדות המשונות החוזרות ונשנות בחיי המדינה.

אליהו מרידור (תנועת החירות) :
מה זה מוכיח?

מאיר ארגוב (מפא"י) :

זה מוכיח חוסר הבנה מצד האופוזיציה למדיניות-היסוד, לתמורות שישנן בחיינו. אילו רציית לקבוע את הקו מן ההתחלה, היית יכול להצביע על כל החל מ-1948 ועד היום הזה.

הדגשתי, האמינו לי, בכל הכנות, שאינני חושב את עצמי למהימן יותר לשלומה ובטחונה של ישראל מאשר אלה אשר כנגדם אני דובר. אבל זוהי עובדה, אם תעקבו אחרי מדיניותם של שנים אלה, אם בשאלה של החלטת

יצחק רפאל (המפלגה הדתית-לאומית):

איוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. איש מאתנו איננו יכול לעבור לסדר הדברים הרגיל לאחר ששמענו היום מה ששמענו בדבר תסיסתו של אחד מגדולי רוצחי עמנו. אכן, הוכח שוב כי יש דין ויש דיין, וכי ארוכה היא יד העוגשין של ישראל כלפי המתנכלים לשלום העם והמתנקשים בקיומו. תהא זו אזהרה לשונאי ישראל למיניהם: קמה מדינת ישראל לעם גולה.

חברי הכנסת. נדמה לי שיש להצטער במקצת על הברור המדיני המתנהל במסגרת בירור תקציבי של משרד החוץ. במסגרת דיוני תקציב קצר המצע לבירור מדיני, בשל צמצום הזמן, ונדחת לחלוטין כל אפשרות להעיר משהו בשולי התקציב, גם אם יש מה להעיר — ויש לדעתי מה להעיר.

אולם נלך בעקבות הסקירה המאלפת והמסכמת של שרת החוץ ונעיר כמה הערות בשולי הדברים.

סקירה זו הזכירה לכולנו, כי מדיניות החוץ הישראלית יכולה לרשום כמה וכמה הישגים חשובים בשנה האחרונה. אם כי, כמוכר, ידיין רחוקים אנתנו ממחוז חפצנו. ככל שהי מדיניות שלנו מוסיפה להשתלב במדיניות העולמית והתחזיות של ההתפתחות באזורנו תלויות במידה ניכרת, כבר כיום, בתצפית הכל-עולמית, אנו מתרחקים יותר ויותר מאפשרות של התלקחות מקומית ועלינו לצפות ולקוות להתבהרות כללית.

השאיפה העצמית שלנו לשלום מודהה יותר ויותר עם השאיפה הכללית לשלום העולם. תמיד ידענו ותמיד אמרנו, כי שלום הוא טוב ליהודים ולישראל, והוא הכרחי לקיומנו. וכשם שכל מלחמה היא לנו רועץ, וכשם שכל מלחמה הביאה עלינו אסונות — כך טוב לנו השלום ואנו רוצים בו בכנות.

אולם מבחינה זו קצרה ידנו לקבוע וקצרה ידנו להושיע. אנו מצטערים, לכן, יחד עם כל שוחרי השלום בעולם, על כשלון ועידת הפיסגה, שהעולם כולו תלה בה תקוות רבות, ובוודאי שאנחנו תלינו בה תקוות גדולות. אינני יודע ואינני יכול להבין מענינו של מי הוא לבטל, אפילו לאחר מעשה ולאחר כשלון, ערעם של נסיגות והידיברות. משום כך ראויים לציון פגישות הפיסגה של ראש הממשלה שלנו, שכבר היו ועוד תהיינה. כי המגמה העיקרית של פגישות הפיסגה שלנו היא להסביר שבפתרון הכולל — פתרון בעיית ישראל ושכנייה, ומטרתן העיקרית היא לשכנע את ראשי המדינות — אם יש עוד צורך לכנע — כי אנו שוחרי שלום ומוכנים לעשות למענו. במדיניות זו של מגע אישי בין ראשי המדינות כל ייפקד מקומנו.

ההפסקה המצערת שחלה בפריס בנסיגות ההיברות בין ראשי העמים — הפסקה זו איננה צריכה להרתיע אותנו: העולם רוצה בשלום, והוא רוצה בכך, כי אין לו ברירה, אם הוא רוצה להציל את העולם מהשמדה טוטלית. עולם זה יחזור, ואולי כבר בקרוב, לאותה דרך שהוא עלה עליה בשנים האחרונות — דרך הנסיגות של הידיברות.

הנה הזכיר כאן חברי-הכנסת לנדאו את הפגישה שלא יצאה לפועל בין ראש הממשלה שלנו לבין ראש ממשלת ברית-המועצות. יש אומרים כי כל הענין נתגלה על פי מקרה. יש מצטערים על כך ורואים בכשלון הענין פגיעה בכבודנו. זאת אמר גם חברי-הכנסת לנדאו היום. לדעתי אין להצטער על כך, אף כאשר הדבר לא יצא לפועל. אין כלל להצטער שהדבר נתפרסם ברבים. נאה למדינה קטנה כשלנו לבקש לעצמה אונים קשובות, להסביר עמדתה, ביחוד אצל ראש מדינה בה

זורם ללא הפרעה והנמל הולך וגדל. נוצרה עובדה מדינית של נתיב ימים יהודי חפשי, וזה בגלל מבצע סיני והחלטה הנחושה של ישראל להגן על הישג זה בכל מחיר.

ד. המיס. ושוב, מי שראה את מפעל הירדן, את 17 הקילומטרים שנחפרו — כל גלגל בביטון העולה 5 אלפים לירות וכל קילומטר העולה מיליון לירות, והמדובר הוא ב־180 קילומטר — מי שראה כמו עיניו את המפעל האדיר הזה, את כושר התכנון וכושר הביצוע, את נאמנות הבונים, החופרים והפועלים, את הנאמנות הכללית השוררת שם, את האמונה בחוון הנה — יידע שבמפעל זה ישנה נקודת מבחן לא רק למפעלים החשובים, אלא לזכות הקליטה ולזכות העליה. ממשלת ישראל הבהירה נקודה זו בהרה היטב גם לאו"ם וגם לרבי עולם, ויודעים זאת גם שליטי קצ"ם. היא הביאה לידיעתן של המעצמות את הערך הבטחוני, הכלכלי והלאומי שיש לישראל בשלושה שטחים אלה: אילת, המיס והשטח המפורז — שעליהם תגן ישראל בכל כוחה.

אמת, לא כל הבעיות נפתרו. אינני יודע ארץ אחת בעולם שכל בעיותיה נפתרו. המדיניות היהודית צריכה להיות מכוונת לעבור הררי קרח. זו אמנות גדולה מאד. לעבור בין גושים, בין אם אלה גושי קרח ובין אם הם גושי עולם, ולא להינק, או להינק פחות ככל האפשר — זו אמנות מדינית גדולה מאד; ותבוא ברכה על העושים בדבר. אין פאנאציה, כי כשמבקרים פה, מעל הבמה, ואומרים: הנה נכנעתם להאמרשולד ולנאצר בענין סואץ; ואומרים: פעולה מדינית, מדינית, מדינית — הריני זוכר מה דיברו מעל הבמה הזאת על האניה „בת-גלים“ שהניפה דגל ישראלי, כיצד לעגו לנסיין שנעשה באניה, לעבור עם דגל ישראל.

(ק ר י א ה : לעגו לחוסר הפעולה.)

לעגו לכך. הם אומרים: פעולה מדינית, מדינית, מדינית. אבל כששואלים: לעשות פעולה צבאית או לא צבאית? — עונים: לא. אזי צריך, על כל פנים במסיבה זו, לדבר קצת ביתר רצינות. אני אומר: כל אניה שלנו בסואץ, זה פטרול-סיור, וכשפטרול סיור הולך, גם בלי קרב, הוא בא עם פצועים. מי שהשתתף במלחמה יודע זאת. אבל יש לזה ערך, ולאט לאט מצטבר הידע בענין זו והנסיין.

חיים לנדאו (תנועת החירות):
 אבל יש לפטרול סיכוי.

מאיר ארגוב (מפא"י):

אני רוצה לסיים את דברי. אני אומר: ארבעת הדברים היסודיים — שאלת הבטחון וכוח ההרתעה שלנו; שאלת השטח המפורז והשלמות הריבונית של הארץ; שאלת אילת, שאלת המיס, וכן המדיניות הכללית — אלה הם הקווים המי-סמנים את מדיניותנו בשעה זו. ואת האמצעים שבהם צריך לאחוז, יש לתאם ולהתאים עם התמורות שיתחוללו — ועלך לות להתחולל. אין מדינת ישראל קובעת את המדיניות הגלוי-באלית ואין היא יכולה להיות אחראית לכל רעידת-אדמה; אבל צבירת כוח עם תחושה של מציאות, עם תחושה של התמורה שהתחוללה, עם ההבנה העצמית-לאומית לא לחקות רק אחרים, אלא לנהוג לפי התחושה הפנימית; ועל הכל — גידול הישוב. באלה אנחנו יכולים ללכת בזירה המדינית הבינלאומית.

הי"ר ק. לוז:

רשות-הדיבור לחברי-הכנסת רפאל.

ביעילות. החרם הערבי רושם לעצמו הישגים בולטים. מפעלים חשובים, סניפים של חברות בינלאומיות, חוסלו כאן בלחץ החרם. מפעלים אחרים לא קמו. בשל השפעתו ותמירתו נמנעו על ידי החרם השקעות של הון בינלאומי בארצנו. החרם חיבל בדרכי המסחר שלנו וגרם לנו הפסדים ניכרים. עלינו להודות כי הוא גרם לנו מכות רבות. אני חייב לומר, כי תגובתנו עד עכשיו היתה תגובה חלשה. או שלא הגבנו בכלל, או שהגבנו בשקט ולא תמיד ביעילות. לכל היותר התגוננו, ולא יצאנו להתקפת נגד; אם כי כווננו רב גם להתגונן וגם להתקיף. ידידנו בעמים יעמדו לנו במערכה הזאת, ביחוד כאשר החרם פוגע לא מעט גם בהם, בהם עצמם. העם היהודי בגולה כוחו רב לסייע לנו במערכה הזאת. התנועה הציונית מסוגלת לתרום כאן תרומה נכבדה. ארגוני הנוער היהודי יכולים למלא כאן שליחות פטריוטית גדולה בשביל מדינת ישראל, ואין ספק כי הם יתגייסו למערכה הזאת. דומני שלא גייסנו עד עכשיו כוחות אלה. כוחות אלה רבים הם מכפי שחשבנו; ענין "קליאופטרה" ותגובתו והדיון בעולם הגדול מוכיחים כי עלינו לבלום את תנופת החרם הערבי ולהכריח את הערבים לסיקול נוסף אם כדאי להם החרם. גם הם שוקים לים כדאיות בראש וראשונה, ובידינו לעשות זאת. לכן נדרשת שיטה חדשה במלחמתנו זו. נדרשת גישה חדשה, ואני רוצה לקנות כי עם הקמת המחלקה הזאת יחול מפנה גם בהיקף העבודה וגם בצורת ארגונה.

שמענו כאן מפי שרת החוץ על המשאומתן על מעבר מטענים בסואץ, שהוא לנו הכרח קיום, ולא, חברי הכנסת ארגוב, "פטרול סויר". אני יודע שלא התכוונת לכך, אבל ביטוי זה איננו נראה לי בהקשר זה, כי עלינו לתבוע לעצמנו זכות זאת המגיעת לנו לצורך פיתוח קשרינו המסחריים עם העולם הגדול; ומה שמענו כאן על המשאומתן ועל תיווכו כביכול של מוכרי האומות המאוחדות הוא בסתירה מוחלטת למה שהשמיע מר המרשלד לא מזמן במסיבת עיתונאים בניו-יורק. וכמובן יודעים אנו גירסה של מי נכונה. נדמה לי שאנחנו צריכים לפרסם את הענין הזה קצת יותר, לא רק בתוכנו, אלא גם בעולם הגדול.

ואגב עניני כלכלה: צדקה שרת החוץ בכך שהדגישה את הערך המיוחד בשבילנו לפיתוח, לחינוך ולקיום קשרי המסחר שלנו עם ארצות-אירופה. כל סחר החוץ שלנו, כל התקדמותנו ביצוא, עלולים חלילה להישבר אם לא ניכלל בהסדר הרצוי גם לנו בקשר לשוק האירופי. שמענו מה עושה הממשלה בענין זה, ונאחזו שמים את הדגש בענין זה, כי זוהי לנו מערכה ממדרגה ראשונה. שני שלישים מכל היצוא שלנו עדיין הולך לשוקי אירופה, על אף ההתחלות לטיפוח יחסינו עם ארצות אפריקה ואסיה. הזמן איננו מאפשר לי להתעכב גם על ענין זה של עמי אסיה ואפריקה, אשר כולנו ששמים לקראת פיתוח קשרים עמם, אבל לא תוך תקוה של קבלת שכר מיד. עדיין רחוק השכר, ועוד נכוננו לנו כאן אכזבות, ואל נתיאש מהאכזבות הללו, כי הענין הוא הרבה יותר גדול מאשר ענין של קבלת שכר, המוסלת עדיין בספק, לדעתי.

לסיום דברי רוצה אני לומר כי כבר נלאיתי מלהתריע מעל הבמה הזאת על החיזונית המפלגתית בשירות החוץ שלנו, ובמיוחד על מיעוט שיתופם של יהודים דתיים בתוכו. נלאיתי — ביודעי שהרבהים לא יועילו. ידעתי כי שר חוץ בא ושר חוץ הולך, קואליציה באה וקואליציה הולכת, ואין כל שינוי במצב ובגישה.

באחרונה פרשו משירות החוץ כמה כוחות מעולים, מנוי סים וחתיקים. לאחר פרישתם של אבן, אילת, צור וטוב נחלל

מסלפים את דמותנו, את דמות מפעלנו, את דמות יצירתנו הגדולה, במתכוון, לעיני העמים. גם הסירוב וגם הנמקת הסירוב לא גרמו לנו אי-כבוד. סירוב זה מוכיח קודם כל חוסר כנות מצד המסרב, שלא פעם מתלבש באצטלה של דואג לעמים קטנים.

השלום באזור והיחסים בינינו לבין מדינות ערב תלויים לא מעט בבריית המועצות. היא יכולה לתרום רבות לקירובו של השלום. לגבי מדינת ישראל עושה ברית המועצות פלסטר את כל העקרונות המוצהרים, שהיא מתפארת ודוגלת בהם. היא עושה זאת גם ביחס לקיבוץ היהודי בבריית המועצות, המופלה לרעה ושניטל ונגזל החופש שלו. אולם הייתי עוד שוקל אם טובה היא העצה, שניתנה מעל במה זו על ידי חברי הכנסת לנדאו, שדווקא עכשיו הזמן לערוך מערכה גדולה על זכויות היהודים בבריית המועצות. נדמה לי כי סמיכות הפרט שיות איננה רצויה כל כך. העמדה החריצנית המשועת של ברית המועצות באזור זה, תוך אינטרסים עצמיים מובהקים משלה, בלי לרצות אף להאזין לטענות הצד השני, תרומתה להגברת המתיחות ולדאגה המתמדת שמתיחות זו חלילה לא תקטן ולא תופחת — כל אלה מעידים לאן פניה מועדות.

אף על פי כן, רבותי, אל לנו להרפות מיוזמתנו לחיפוש דרכים לראשית הבנה. אל לנו להתיאש מחיפוש אחרי הבנה בכל המקומות שטרם מצאנו בהם הבנה. עלינו להצהיר בכל הזדמנות על רצוננו בשלום ועל נכונותנו לשלום. ואם אמנם מהווה בעיית הפליטים מכשול עיקרי בדרכנו לשלום, כפי שגם מדינאים נייטרליים כביכול רוצים להיאחזו באותה סיסמה, שהיא אצורת מצדית, עלינו לשאול את כל המדינאים המדברים על כך, שבדואי עוד ידברו ויתקפו אותנו; מה הפירוש המעשי של ענין זה? יחד עם זאת עלינו ליצור עובדות מדיניות בארץ — ואנו יוצרים אותן, כגון מפעל המים הארצי המפואר, שכבר הוזכר על ידי חברי הכנסת ארגוב, המבוצע בידי ערב, ברוח חלוצית גדולה, ושהוא ראשון בחשיבותו לכל המפעלים הגדולים הנעשים ומוקמים כאן. הדרך של יצירת עובדות בעלות ערך מדיני מובהק היא הדרך הנכונה ויש להמשיך בה ביתר עוז.

חברי הכנסת. בעולם מתוקן יכולה גם אומה קטנה לגלות דעתה ולנקוט עמדה בעניי עולמית גדולה של מדינות רחוקות, באופן עצמאי וברוח אמונתה והשקפתה, מבלי שיראה הדבר כחטא בבוא זמן חשבון של ש.הוא. אולם בעולם שבו יש חשבון של זיקה ותלות, מותר לאומה קטנה כשלנו גם לשחק ולהימנע מגילוי דעתה, גם כאשר יש לה מה לומר ומצפונה האנושי מצווה עליה לומר משהו.

לעומת הנעשה בדרום אפריקה יש לעמנו מה לומר. ברור לכל, שהשקפתנו כמינה דמוקרטית, נסיוננו המר מאפ' ליה גזעית, שעל גבנו חרשו חורשים, אמונתנו בשוויון האדם במשלה הוא וכפי שהוא — קובעים בבחירות את עמדתנו לצד המופלש והנדרסים. אף על פי כן אני משבח את עמדתה המאופקת של ממשלתנו, שהיא מאופקת ובכל זאת ברורה למדי. ידירותה של ממשלת דרום אפריקה לישראל והאינטרס סים של גולת היהודים בה ממריצים אותנו ליעץ עצה למדינה זו, למדינה ידירותית גדולה, שתקדים לראות את הבאות ותעשה צדק, כי הצדק סוול לנצח.

חברי הכנסת. יש לקדם בכרכה את הקמת המחלקה למלחמה בחרם הערבי במשרד החוץ. זוהי, נדמה לי, יצירה חדשה בשנים האחרונות. שנים רבות מתנהל החרם הערבי נגדנו, בכוח רב, באמצעים רבים ובתכנון, ועלינו להודות — גם

בזמן האחרון. האחד — באחת הארצות בדרום אמריקה; האחר נתפרסם כאן בארצנו, מפי כתב רציני בארצות-הברית; ואחד — מאמרו של הרב הראשי של יוהניסבורג. לא אחזור כאן על תוכן הדברים הללו, אולם לאחר קריאתם הוברר לי יותר ויותר כי יש צורך לעשות כאן רבות. אנו יודעים מה יש לעשות, ונקווה שזה אמנם גם ייעשה.

היו"ר ק. לון:

הישיבה הבאה של הכנסת — בשעה 20.15. ישיבה זו נעולה.

דל השירות במקצת, ואולי לא רק במקצת. השירות גם נתרחב בהרבה. ואני שואל רק שאלה אחת: האם גם עתה לא יורחב שטח הבחירה?

חברי הכנסת. לו היה מתנהל כאן באמת דיון תקציבי על משרד החוץ, הייתי מציע להגדיל תקציבה של מחלקה אחת, המחלקה להשתלמות עובדי משרד החוץ. הסעם כונתי להש" תלמות יהודית. ואני מפנה את תשומת לבה של שרת החוץ לעובדה אחת. גם היא ודאי סבורה כמוני, שהדיפלומטים שלנו אינם רק שליחים לגויים; הם גם שליחים ליהודים. אני מפנה את תשומת לבה של שרת החוץ לשלושה מאמרים שנתפרסמו

הישיבה ננעלה בשעה 19.10.